

ЗВЯЗДА

Будзем разам!

ПРАЕКТ

Мы, народ Рэспублікі Беларусь, пастанаўляем:

Унесці ў Канстытуцыю Рэспублікі Беларусь, прынятую Вярхоўным Саветам Рэспублікі Беларусь 15 сакавіка 1994 года (Ведамасці Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь, 1994 г., № 9, арт. 144), змяненні і дапаўненні, выкладшы яе ў наступнай рэдакцыі:

«КАНСТЫТУЦЫЯ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

(са змяненнямі і дапаўненнямі)

Мы, народ Рэспублікі Беларусь (Беларусі),

зыходзячы з адказнасці за цяперашні стан і будучыню Беларусі, усведамляючы сябе паўнапраўным суб'ектам сусветнага супольніцтва і павярджаючы сваю прыхільнасць да агульначалавечых каштоўнасцей, грунтоўчыся на сваім неад'емным праве на самавызначэнне, абавіраючыся на шматвяковую гісторыю развіцця беларускай дзяржаўнасці,

імкнучыся зацвердзіць правы і свабоды кожнага грамадзяніна Рэспублікі Беларусь,

жадаючы забяспечыць грамадзянскую згоду, непахісныя ўстоі народаўладдзя і прававой дзяржавы, прымаем гэтую Канстытуцыю. Асноўны Закон Рэспублікі Беларусь.

РАЗДЗЕЛ I.

АСНОВЫ КАНСТЫТУЦЫЙНАГА ЛАДУ

Артыкул 1. Рэспубліка Беларусь - унітарная дэмакратычная сацыяльна-прававая дзяржава.

Рэспубліка Беларусь валодае вяршэнствам і паўнотай улады на сваёй тэрыторыі, самастойна ажыццяўляе ўнутраную і знешнюю палітыку.

Рэспубліка Беларусь абараняе сваю незалежнасць і тэрытарыяльную цэласнасць, канстытуцыйны лад, забяспечвае законнасць і правапарадак.

Артыкул 2. Чалавек, яго правы, свабоды і гарантыі іх рэалізацыі з'яўляюцца найвышэйшай каштоўнасцю і мэтай грамадства і дзяржавы.

Дзяржава адказная перад грамадзянінам за стварэнне ўмоў для свабоднага і годнага развіцця асобы. Грамадзянін адказны перад дзяржавай за няўхільнае выкананне абавязкаў, якія ўскладзены на яго Канстытуцыяй.

Артыкул 3. Адзінай крыніцай дзяржаўнай улады і носьбітам суверэнітэту ў Рэспубліцы Беларусь з'яўляецца народ. Народ ажыццяўляе сваю ўладу непасрэдна, праз прадстаўнічых і іншых органы ў формах і межах, вызначаных Канстытуцыяй.

Любая дзеянні па змяненню канстытуцыйнага ладу і дасягненню дзяржаўнай улады гвалтоўнымі метадамі, а таксама шляхам іншага парушэння законаў Рэспублікі Беларусь караюцца згодна з законам.

Артыкул 4. Дэмакратыя ў Рэспубліцы Беларусь ажыццяўляецца на аснове разнастайнасці палітычных інстытутаў, ідэалогій і прынцыпаў.

Ідэалогія палітычных партый, рэлігійных або іншых грамадскіх аб'яднанняў, сацыяльных груп не можа ўстаўляцца ў якасці абавязковай для грамадзян.

Артыкул 5. Палітычныя партыі, іншыя грамадскія аб'яднанні, дзейнічаючы ў рамках Канстытуцыі і законаў Рэспублікі Беларусь, садзейнічаюць выяўленню і выказванню палітычнай волі грамадзян, удзельнічаючы ў выбарах.

Палітычныя партыі і іншыя грамадскія аб'яднанні маюць права карыстацца дзяржаўнымі сродкамі масавай інфармацыі ў парадку, вызначаным заканадаўствам.

Забараняецца стварэнне і дзейнасць палітычных партый, а таксама іншых грамадскіх аб'яднанняў, якія маюць на мэце гвалтоўнае змяненне канстытуцыйнага ладу ці выдуць прапаганду ваіны, сацыяльнай, нацыянальнай, рэлігійнай і расавай варожасці.

Артыкул 6. Дзяржаўная ўлада ў Рэспубліцы Беларусь ажыццяўляецца на аснове падзелу яе на заканадаўчую, выканаўчую і судовую. Дзяржаўныя органы ў межах сваіх паўнамоцтваў самастойныя: яны ўзаемадзейнічаюць паміж сабой, стрымліваюць і ўраўнаважваюць адзін аднаго.

Артыкул 7. У Рэспубліцы Беларусь устанавіваецца прынцып вяршэнства права.

Дзяржава, усе яе органы і службовыя асобы дзейнічаюць у межах Канстытуцыі і прынятых у адпаведнасці з ёю актаў заканадаўства.

Прававыя акты або іх асобныя палажэнні, прызнаныя ва ўстаноўленым законам парадку супярэчнымі з палажэннямі Канстытуцыі, не маюць юрыдычнай сілы.

Нарматыўныя акты дзяржаўных органаў публікуюцца або даводзяцца

да ўсеагульнага ведама іншым прадугледжаным законам спосабам.

Артыкул 8. Рэспубліка Беларусь прызнае прыкрытат агульнапрызнаных прынцыпаў міжнароднага права і забяспечвае адпаведнасць ім заканадаўства.

Рэспубліка Беларусь у адпаведнасці з нормамі міжнароднага права можа на добраахвотнай аснове ўваходзіць у міждзяржаўныя ўтварэнні і выходзіць з іх.

Не дапускаецца заключэнне міжнародных дагавораў, якія супярэчаць Канстытуцыі.

Артыкул 9. Тэрыторыя Рэспублікі Беларусь з'яўляецца натуральнай умовай існавання і прасторавай мяжой самавызначэння народа, асновай яго дабрабыту і суверэнітэту Рэспублікі Беларусь.

Тэрыторыя Беларусі адзіная і неадчужальная.

Тэрыторыя падзяляецца на вобласці, раёны, гарады і іншыя адміністрацыйна-тэрытарыяльныя адзінкі. Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел дзяржавы вызначаецца заканадаўствам.

Артыкул 10. Грамадзяніну Рэспублікі Беларусь гарантуецца абарона і заступніцтва дзяржавы як на тэрыторыі Беларусі, так і за яе межамі.

Ніхто не можа быць пазбаўлены грамадзянства Рэспублікі Беларусь або права змяніць грамадзянства.

Грамадзянін Рэспублікі Беларусь не можа быць выдадзены замежнай дзяржаве, калі іншае не прадугледжана міжнароднымі дагаворамі Рэспублікі Беларусь.

Набыццё і страта грамадзянства ажыццяўляюцца ў адпаведнасці з законам.

Артыкул 11. Замежныя грамадзяне і асобы без грамадзянства на тэрыторыі Беларусі карыстаюцца правамі і свабодамі і выконваюць абавязкі на роўні з грамадзянамі Рэспублікі Беларусь, калі іншае не вызначана Канстытуцыяй, законам і міжнароднымі дагаворамі.

Артыкул 12. Рэспубліка Беларусь можа надаваць права прытулку асобам, якія церпяць пераслед у іншых дзяржавах за палітычныя, рэлігійныя перакананні або нацыянальную прыналежнасць.

Артыкул 13. Уласнасць можа быць дзяржаўнай і прыватнай. Дзяржава надае ўсім роўныя правы для ажыццяўлення гаспадарчай і іншай дзейнасці, акрамя забароненай законам, і гарантуе роўную абарону і роўныя ўмовы для развіцця ўсіх форм уласнасці.

Дзяржава садзейнічае развіццю капітала.

Дзяржава гарантуе ўсім роўныя магчымасці свабоднага выкарыстання здольнасцей і маёмасці для прадпрыемальніцкай і іншай не забароненай законам эканамічнай дзейнасці.

Дзяржава ажыццяўляе рэгуляванне эканамічнай дзейнасці ў інтарэсах чалавека і грамадства; забяспечвае кіраванне і кваліфікацыю дзяржаўнай і прыватнай эканамічнай дзейнасці ў сацыяльных сферах.

НяTRY, воды, лясы складаюць выключную ўласнасць дзяржавы. Землі сельскагаспадарчага прызначэння знаходзяцца ва ўласнасці дзяржавы.

Законам могуць быць вызначаны і іншыя аб'екты, якія знаходзяцца толькі ва ўласнасці дзяржавы, або ўстаноўлены асобы парадка пераходу іх у прыватную ўласнасць, а таксама замацавана выключнае права дзяржавы на ажыццяўленне асобных відаў дзейнасці.

Дзяржава гарантуе працоўным права прымаць удзел у кіраванні прадпрыемствамі, арганізацыямі і ўстановамі з мэтай павышэння эфектыўнасці іх работы і палепшэння сацыяльна-эканамічнага ўзроўню жыцця.

Артыкул 14. Дзяржава рэгулюе адносіны паміж сацыяльнымі, нацыянальнымі і іншымі супольнасцямі на аснове прынцыпаў роўнасці перад законам, павялічэння правоў і інтарэсаў. Адносіны ў сацыяльна-працоўнай сферы паміж органамі дзяржаўнага кіравання, аб'яднаннямі найменшага і прадзямінамі саюзаў ажыццяўляюцца на прынцыпах сацыяльнага партнёрства і ўзаемадзейнасці бакоў.

Артыкул 15. Дзяржава адказная за захаванне гісторыка-культурнай і ду-

хоўнай спадчыны, свабоднае развіццё культур усіх нацыянальных супольнасцей, якія пражываюць у Рэспубліцы Беларусь.

Артыкул 16. Рэлігія і веравызнанні роўныя перад законам.

Узаемаадносіны дзяржавы і рэлігійных арганізацый рэгулююцца законам з улікам іх уплыву на фарміраванне духоўных, культурных і дзяржаўных традыцый беларускага народа.

Забараняецца дзейнасць рэлігійных арганізацый, іх органаў і прадстаўнікоў, якія накіравана супраць суверэнітэту Рэспублікі Беларусь, яе канстытуцыйнага ладу і грамадзянскай згоды ці звязана з парушэннем правоў і свабод грамадзян, а таксама перашкаджае выкананню грамадзянамі іх дзяржаўных, грамадскіх, сямейных абавязкаў або прычыняе шкоду іх здароўю і маральнасці.

Артыкул 17. Дзяржаўнымі мовамі ў Рэспубліцы Беларусь з'яўляюцца беларуская і руская мовы.

Артыкул 18. Рэспубліка Беларусь у сваёй знешняй палітыцы зыходзіць з прынцыпаў роўнасці дзяржаў, непрымянення сілы або пагрозы сілай, непарушнасці межаў, мірнага ўрэгулявання спрэчак, неўмяшання ва ўнутраныя справы і іншых агульнапрызнаных прынцыпаў і нормаў міжнароднага права.

Рэспубліка Беларусь ставіць за мэту зрабіць сваю тэрыторыю бяз'ядзернай зонай, а дзяржаву - нейтральнай.

Артыкул 19. Сімваламі Рэспублікі Беларусь як суверэннай дзяржавы з'яўляюцца яе Дзяржаўны сцяг, Дзяржаўны герб і Дзяржаўны гімн.

Артыкул 20. Сталіца Рэспублікі Беларусь - горад Мінск.

Статус горада Мінска вызначаецца законам.

РАЗДЗЕЛ II.

АСОБА, ГРАМАДСТВА, ДЗЯРЖАВА

Артыкул 21. Забеспячэнне правоў і свабод грамадзян Рэспублікі Беларусь з'яўляецца найвышэйшай мэтай дзяржавы.

Кожны мае права на годны ўзровень жыцця, уключаючы дастатковае харчаванне, адзенне, жыллё і пастаяннае палепшэнне неабходных для гэтага ўмоў.

Дзяржава гарантуе правы і свабоды грамадзян Беларусі, замацаваныя ў Канстытуцыі, законах і прадугледжаныя міжнароднымі абавязальствамі дзяржавы.

Артыкул 22. Усе роўныя перад законам і маюць права без усякай дыскрымінацыі на роўную абарону правоў і законных інтарэсаў.

Артыкул 23. Абмежаванне правоў і свабод асобы дапускаецца толькі ў выпадках, прадугледжаных законам, у інтарэсах нацыянальнай бяспекі, грамадскага парадку, абароны маралі, здароўя насельніцтва, правоў і свабод іншых асоб.

Ніхто не можа карыстацца перавагамі і прывілеямі, якія супярэчаць закону.

Артыкул 24. Кожны мае права на жыццё.

Дзяржава абараняе жыццё чалавека ад любых супрацьпраўных замаху. Смартная кара да яе адмены можа прымяняцца ў адпаведнасці з законам як выключная мера пакарання за асабліва цяжкія злачынствы і толькі згодна з прыговарам суда.

Артыкул 25. Дзяржава забяспечвае свабоду, недатыкальнасць і годнасць асобы. Абмежаванне або пазбаўленне асабістай свабоды магчыма ў выпадках і парадку, устаноўленых законам.

Асоба, узятая пад варту, мае права на судовую праверку законнасці яе затрымання або арышту.

Ніхто не павінен падвяргацца катаванням, жорсткаму, бесчалавечнаму або зневажальнаму да яго годнасці абыходжанню ці пакаранню, а таксама без яго згоды падвяргацца медыцынскім або іншым доследам.

Артыкул 26. Ніхто не можа быць прызнаны вінаватым у злачынстве, калі яго віна не будзе ў прадугледжаным законам парадку даказана і ўстаноўлена прыговарам суда, які ўступіў у законную сілу. Той, каго абвінавачваюць, не павінен даказваць сваю невінаватасць.

Артыкул 27. Ніхто не павінен прымушацца даваць паказанні і тлумачэнні супраць самога сябе, членаў сваёй

сям'і, блізкіх родных. Доказы, атрыманыя з парушэннем закона, не маюць юрыдычнай сілы.

Артыкул 28. Кожны мае права на абарону ад незаконнага ўмяшання ў яго асабістае жыццё, у тым ліку ад замаху на тайну яго карэспандэнцыі, тэлефонных і іншых паведамленняў, на яго гонар і годнасць.

Артыкул 29. Недатыкальнасць жылля і іншых законных уладанняў грамадзян гарантуецца. Ніхто не мае права без законнай падставы ўвайсці ў жыллё і іншае законнае ўладанне грамадзяніна супраць яго волі.

Артыкул 30. Грамадзяне Рэспублікі Беларусь маюць права свабодна перамяшчацца і выбіраць месца жыхарства ў межах Рэспублікі Беларусь, пакідаць яе і бесперашкодна вяртацца назад.

Артыкул 31. Кожны мае права самастойна вызначыць свае адносіны да рэлігіі, асабіста або сумесна з іншымі вызнаваць любую рэлігію або не вызнаваць ніякай, выказваць і распаўсюджваць перакананні, звязаныя з адносінамі да рэлігіі, удзельнічаць у адпраўленні рэлігійных культаў, рытуалаў, абрадаў, не забароненых законам.

Артыкул 32. Шлюб, сям'я, мацярынства, бацькоўства і дзяцінства знаходзяцца пад абаронай дзяржавы. Жанчына і мужчына па дасягненні шлюбнага ўзросту маюць права на добраахвотнай аснове ўступіць у шлюб і стварыць сям'ю. Муж і жонка раўнапраўныя ў сямейных адносінах.

Бацькі або асобы, якія іх замяняюць, маюць права і абавязаны выхоўваць дзяцей, клапаціцца аб іх здароўі, развіцці і навучанні. Дзеці не павінны падвяргацца жорсткаму абыходжанню або знявазе, прыцягвацца да работ, якія могуць нанесці шкоду яго фізічнаму, разумовому або маральнаму развіццю. Дзеці абавязаны клапаціцца пра бацькоў, а таксама пра асоб, якія іх замяняюць, і аказваць ім дапамогу.

Дзеці могуць быць аддзелены ад сваёй сям'і супраць волі бацькоў і іншых асоб, якія іх замяняюць, толькі на падставе рашэння суда, калі бацькі або іншыя асобы, якія іх замяняюць, не выконваюць сваіх абавязкаў.

Жанчынам забяспечваецца прадстаўленне роўных з мужчынамі магчымасцей у атрыманні адукацыі і прафесійнай падрыхтоўцы, у працы і вылучэнні па службе (работе), у грамадска-палітычнай, культурнай і іншых сферах дзейнасці, а таксама стварэнне ўмоў для аховы іх працы і здароўя. Моладзі гарантуецца права на яе духоўнае, маральнае і фізічнае развіццё.

Дзяржава стварае неабходныя ўмовы для свабоднага і эфектыўнага ўдзелу моладзі ў палітычным, сацыяльным, эканамічным і культурным развіцці.

Артыкул 33. Кожнаму гарантуецца свабода поглядаў, перакананняў і іх свабоднае выказванне.

Ніхто не можа быць прымушаны да выказвання сваіх перакананняў або адмовы ад іх.

Манаполізацыя сродкаў масавай інфармацыі дзяржавай, грамадскімі аб'яднаннямі або асобнымі грамадзянамі, а таксама цензура не дапускаюцца.

Артыкул 34. Грамадзянам Рэспублікі Беларусь гарантуецца права на атрыманне, захоўванне і распаўсюджванне поўнай, дакладнай і своечасовай інфармацыі аб дзейнасці дзяржаўных органаў, грамадскіх аб'яднанняў, аб палітычным, эканамічным, культурным і міжнародным жыцці, стане навакольнага асяроддзя.

Дзяржаўныя органы, грамадскія аб'яднанні, службовыя асобы абавязаны даць грамадзяніну Рэспублікі Беларусь магчымасць азнаёміцца з матэрыяламі, якія закранаюць яго правы і законныя інтарэсы.

Карыстанне інфармацыяй можа быць абмежаванае заканадаўствам у мэтах абароны гонару, годнасці, асабістага і сямейнага жыцця грамадзян і поўнага ажыццяўлення імі сваіх правоў.

Артыкул 35. Свабода сходаў, мітынгаў, вулічных шэсцяў, дэманстрацый і пікетавання, якія не парушаюць права парадка і правы іншых грамадзян Рэспублікі Беларусь, гарантуецца дзяржавай. Парадак правядзення ўказаных мерапрыемстваў вызначаецца законам.

Артыкул 36. Кожны мае права на свабоду аб'яднанняў.

Суддзі, пракурорскія работнікі, супрацоўнікі органаў унутраных спраў, Камітэта дзяржаўнага кантролю, органаў бяспекі, ваеннаслужачыя не могуць быць членамі палітычных партый і іншых грамадскіх аб'яднанняў, якія дамагаюцца палітычных мэт.

Артыкул 37. Грамадзяне Рэспублікі Беларусь маюць права ўдзельнічаць у вырашэнні дзяржаўных спраў як непасрэдна, так і праз свабодна выбраных прадстаўнікоў.

Непасрэдна ўдзел грамадзян у кіраванні справамі грамадства і дзяржавы забяспечваецца правядзеннем рэферэндумаў, абмеркаваннем праектаў законаў і пытанняў рэспубліканскага і мясцовага значэння, іншымі вызначанымі законам спосабамі.

У парадку, устаноўленым заканадаўствам, грамадзяне Рэспублікі Беларусь прымаюць удзел у абмеркаванні пытанняў дзяржаўнага і грамадскага жыцця на рэспубліканскіх і мясцовых сходах.

Артыкул 38. Грамадзяне Рэспублікі Беларусь маюць права свабодна выбіраць і быць выбранымі ў дзяржаўныя органы на аснове ўсеагульнага, роўнага, прамога або ўскоснага выбарчага права пры тайным галасаванні.

Артыкул 39. Грамадзяне Рэспублікі Беларусь у адпаведнасці са сваімі здольнасцямі, прафесійнай падрыхтоўкай маюць права роўнага доступу да любых пасадаў у дзяржаўных органах.

Артыкул 40. Кожны мае права накіроўваць асабістыя або калектыўныя звароты ў дзяржаўныя органы.

Дзяржаўныя органы, а таксама службовыя асобы абавязаны разглядаць зварот і даць адказ па сутнасці ў вызначаныя законам тэрмін. Адмова ад разгляду пададзенай заявы павінна быць пісьмова матываванай.

Артыкул 41. Грамадзянам Рэспублікі Беларусь гарантуецца права на працу як найбольш годны спосаб самасамавярджэння чалавека, гэта значыць права на выбар прафесіі, роду заняткаў і работы ў адпаведнасці з прызнаннем, здольнасцямі, адукацыяй, прафесійнай падрыхтоўкай і з улікам грамадскіх патрэбнасцей, а таксама на здаровае і бяспечнае ўмовы працы.

Дзяржава стварае ўмовы для поўнай занятасці насельніцтва. У выпадку незанятасці асобы па не залежных ад яе прычын ёй гарантуецца навучанне новым спецыяльнасцям і павышэнне кваліфікацыі з улікам грамадскіх патрэбнасцей, а таксама дапамога па беспрацоўі ў адпаведнасці з законам.

Грамадзяне маюць права на абарону сваіх эканамічных і сацыяльных інтарэсаў, уключаючы права на аб'яднанне ў прафесійныя саюзы, заключэнне калектыўных дагавораў (пагадненняў) і права на забастоўку.

Прымушова праца забараняецца, акрамя работ або служб, якія вызначаюцца прыговарам суда або ў адпаведнасці з законам аб надзвычайным і ваенным становішчы.

Артыкул 42. Асобам, якія працуюць па найму, гарантуецца справядлівая доля ўзнагароджання ў эканамічных выніках працы ў адпаведнасці з яе колькасцю, якасцю і грамадскім значэннем, але не ніжэй за ўзровень, які забяспечвае ім і іх сям'ям свабоднае і годнае існаванне.

Жанчыны і мужчыны, дарослыя і непаўналетнія маюць права на роўнае ўзнагароджванне за працу роўнай вартасці.

Артыкул 43. Працоўныя маюць права на адпачынак. Для тых, хто працуе па найму, гэта права забяспечваецца ўстанавленнем рабочага тыдня, які не перавышае 40 гадзін, скарачэнняй працягласці работы ўначы час, прадстаўленнем штогадовых аплатных водпусकाў, дзён шотыдневага адпачынку.

Артыкул 44. Дзяржава гарантуе кожнаму права ўласнасці і садзейнічае яе набыццю.

Уласнік мае права валодаць, карыстацца і распараджацца маёмасцю як аднаасобна, так і сумесна з іншымі асобамі. Недатыкальнасць уласнасці, права яе атрымання ў спадчыну ахоўваюцца законам.

Уласнасць, набытая законам спосабам, абараняецца дзяржавай.

(Працяг на 3-й стар.)

АФІШЫ

КАНСТЫТУЦЫЯ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

(са змяненнямі і дапаўненнямі)

(Працяг. Пачатак на 2-й стар.)

Дзяржава заахочвае і ахоўвае эбэ-
ражэнні грамадзян, стварае гарантыі
вяртання ўкладаў.

Прымушовае адчужэнне маёмасці
дапускаецца толькі па матывах грамад-
скай неабходнасці пры захаванні ўмоў
і парадку, вызначаных законам, са
своечасовым і поўным кампенсаваннем
кошту адчужанай маёмасці, а таксама
згодна з пастаовай суда.

Ажыццяўленне права ўласнасці не
павінна супярэчыць грамадскай карыс-
ці і бяспекі, наносіць шкоды
навакольнаму асяроддзю, гісторыка-
культурным каштоўнасцям, уцёкаць
права і абараняемыя законам інтарэ-
сы іншых асоб.

Артыкул 45. Грамадзянам Рэспублі-
кі Беларусь гарантуецца права на
ахову здароўя, уключаючы бясплатнае
лячэнне ў дзяржаўных установах аховы
здароўя.

Дзяржава стварае ўмовы даступна-
га для ўсіх грамадзян медыцынскага
абслугоўвання.

Права грамадзян Рэспублікі Беларусь
на ахову здароўя забяспечваецца такса-
ма развіццём фізічнай культуры і спорту,
мерамі па аздараўленню навакольнага
асяроддзя, матчынасцю карыстання
аздараўленчымі ўстановамі, удасканален-
нем аховы працы.

Артыкул 46. Кожны мае права на
спрыяльнае навакольнае асяроддзе і
на пакрыццё шкоды, прычыненай па-
рушэннем гэтага права.

Дзяржава ажыццяўляе кантроль за
рацыянальным выкарыстаннем прырод-
ных рэсурсаў у мэтах абароны і ляль-
шэння ўмоў жыцця, а таксама аховы і
аднаўлення навакольнага асяроддзя.

Артыкул 47. Грамадзянам Рэспублікі
Беларусь гарантуецца права на сацыяль-
нае забеспячэнне ў старасці, у выпадку
хваробы, інваліднасці, страты
працаздольнасці, страты кар'еры і ў ін-
шых выпадках, прадугледжаных законам.
Дзяржава працягвае асаблівы клопат аб
ветэранах вайны і працы, а таксама аб
асобах, якія страцілі здароўе пры абароне
дзяржаўных і грамадскіх інтарэсаў.

Артыкул 48. Грамадзяне Рэспублікі
Беларусь маюць права на жыллё. Гэ-
тае права забяспечваецца развіццём
дзяржаўнага і прыватнага жыллёвага
фонду, садзейнічаннем грамадзянам у
набыццё жылля.

Грамадзянам, якія маюць патрэбу
ў сацыяльнай абароне, жыллё прада-
стаўляецца дзяржавай і мясцовым са-
макіраваннем бясплатна або па да-
ступнай для іх плаце ў адпаведнасці з
заканадаўствам.

Ніхто не можа быць адвольна па-
збаўлены жылля.

Артыкул 49. Кожны мае права на
адукацыю.

Гарантуецца даступнасць і бясплат-
насць агульнай сярэдняй і прафесій-
на-тэхнічнай адукацыі.

Сярэдняя спецыяльная і вышэйшая
адукацыя даступная для ўсіх у адпавед-
насці са здольнасцямі кожнага. Кожны
можа на конкурснай аснове бясплатна
атрымаць адпаведную адукацыю ў дзяр-
жаўных навуковых установах.

Артыкул 50. Кожны мае права
захоўваць сваю нацыянальную прына-
лежнасць, таксама як ніхто не можа
быць прымушаны да вызначэння і ўка-
зання нацыянальнай прыналежнасці.

Знявага нацыянальнай годнасці ка-
раецца згодна з законам.

Кожны мае права карыстацца
роднай мовай, выбіраць мову зносін.
Дзяржава гарантуе ў адпаведнасці з
законам свабоду выбару мовы выка-
вання і навучання.

Артыкул 51. Кожны мае права на
ўдзел у культурным жыцці. Гэта права
забеспечваецца агульнадаступнасцю
каштоўнасцей айчынай і сусветнай
культуры, якія знаходзяцца ў дзяржаў-
ных і грамадскіх фондах, развіццём
сеткі культурна-асветных устаноў.

Свабода мастацкай, навуковай, тэх-
нічнай творчасці і выкладання гаран-
туецца.

Інтэлектуальная ўласнасць ахоўва-
ецца законам.

Дзяржава садзейнічае развіццю куль-
туры, навуковых і тэхнічных даследаван-
няў на карысць агульных інтарэсаў.

Артыкул 52. Кожны, хто знаходзіцца
на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, абавязаны
выконваць яе Канстытуцыю,
законы і павяжаць нацыянальныя тра-
дыцыі.

Артыкул 53. Кожны абавязаны па-
важаць годнасць, права, свабоды,
законныя інтарэсы іншых асоб.

Артыкул 54. Кожны абавязаны бераг-
чы гісторыка-культурную, духоўную спад-
чыну і іншыя нацыянальныя каштоўнасці.

Артыкул 55. Ахова прыроднага
асяроддзя - абавязак кожнага.

Артыкул 56. Грамадзяне Рэспублікі
Беларусь абавязаны прымаць ўдзел у
фінансаванні дзяржаўных расходаў

шляхам выплаты дзяржаўных падаткаў,
пошлін і іншых плацяжоў.

Артыкул 57. Абарона Рэспублікі Бе-
ларусь - абавязак і свяшчэнны доўг
грамадзяніна Рэспублікі Беларусь.

Парадак праходжання вайскавой
службы, падставы і ўмовы вызвалення
ад вайскавой службы ці замена яе аль-
тэрнатыўнай вызначаюцца законам.

Артыкул 58. Ніхто не можа быць
прымушаны да выканання абавязкаў,
якія не прадугледжаны Канстытуцыяй
Рэспублікі Беларусь і яе законам, ці
да адмаўлення ад сваіх правоў.

Артыкул 59. Дзяржава абавязана
прымаць усе даступныя ёй меры дзе-
ля стварэння ўнутранага і міжнароднага
парадку, неабходнага для поўнага
ажыццяўлення правоў і свабод грама-
дзян Рэспублікі Беларусь, прадугле-
джаных Канстытуцыяй.

Дзяржаўныя органы, службовыя і ін-
шыя асобы, якім даверана выкананне
дзяржаўных функцый, абавязаны ў ме-
жах сваёй кампетэнцыі прымаць
неабходныя меры для ажыццяўлення і
абароны правоў і свабод асоб.

Гэтыя органы і асобы нясуць адка-
насць за дзеянні, якія парушаюць пра-
ва і свабоды асоб.

Артыкул 60. Кожнаму гарантуецца
абарона яго правоў і свабод кампетэн-
тым, незалежным і непрадзудным судом
у вызначаных законам тэрмінах.

З мэтай абароны правоў, свабод,
гонару і годнасці грамадзяне ў адпа-
веднасці з законам маюць права спя-
гнаць у судовым парадку як маёмас-
ную шкоду, так і матэрыяльнае кам-
пенсаванне маральнай шкоды.

Артыкул 61. Кожны мае права ў ад-
паведнасці з міжнародна-прававымі ак-
тамі, якія ратыфікаваны Рэспублікай
Беларусь, звяртацца ў міжнародныя
арганізацыі з мэтай абароны сваіх пра-
воў і свабод, калі вычарпаны ўсе наяў-
ныя ўнутрыдзяржаўныя сродкі права-
вой абароны.

Артыкул 62. Кожны мае права на ры-
дчыную дапамогу для ажыццяўлення і
абароны правоў і свабод, у тым ліку права
карыстацца ў любы момант дапамогай
адвакатаў і іншых сваіх прадстаўнікоў у
судзе, іншых дзяржаўных органах,
органах мясцовага кіравання, на прад-
прыемствах, ва ўстановах, у арганізац-
ях, грамадскіх аб'яднаннях і ў адносінах
са службовымі асобамі і грамадзянамі.
У выпадках, прадугледжаных законам,
юрыдычная дапамога аказваецца за кошт
дзяржаўных сродкаў.

Працэдурынае аказанне прававой
дапамогі ў Рэспубліцы Беларусь забя-
раняецца.

Артыкул 63. Ажыццяўленне прадуг-
леджаных гэтай Канстытуцыяй правоў
і свабод асобы можа быць прыпынена
толькі ва ўмовах надзвычайнага або ва-
еннага становішча ў парадку і межах,
вызначаных Канстытуцыяй і законам.

Пры ажыццяўленні асобых мер у пе-
рыяд надзвычайнага становішча не
могуць абмяжоўвацца права, прадуг-
леджаныя ў артыкуле 24, частцы трэ-
цяй артыкула 25, артыкулах 26, 31 Кан-
стытуцыі.

РАЗДЗЕЛ III.

ВЫБАРЧАЯ СІСТЭМА

РЭФЕРЭНДУМ

ГЛАВА 1.

ВЫБАРЧАЯ СІСТЭМА

Артыкул 64. Выбары дэпутатаў і ін-
шых асоб, якія выбіраюцца на дзяр-
жаўныя пасады народам, з'яўляюцца
ўсеагульнымі: права выбіраць маюць
грамадзяне Рэспублікі Беларусь, якія
дасягнулі 18 гадоў.

У выбарах не ўдзельнічаюць грама-
дзяне, прызнаныя судом
недзяздольнымі, асобы, якія ўтрымлі-
ваюцца па прыговору суда ў месцах па-
збаўлення волі. У галасаванні не прыма-
юць удзелу асобы, у адносінах да якіх у
парадку, устаноўленым крымінальна-пра-
цэсуальным заканадаўствам, выбрана
мера стрымання - утрыманне пад вар-
тай. Любое прамое або ўскоснае абме-
жаванне выбарчых правоў грамадзян у
іншых выпадках з'яўляецца недапушчаль-
ным і караецца згодна з законам.

Узроставы ценз дэпутатаў і іншых
асоб, якія выбіраюцца на дзяржаўныя
пасады, вызначаецца адпаведнымі
законамі, калі іншае не прадугледжа-
на Канстытуцыяй.

Артыкул 65. Выбары з'яўляюцца
свабоднымі: выбаршчык асабіста вы-
рашае, ці ўдзельнічаць яму ў выбарах
і за каго галасаваць.

Падрыхтоўка і правядзенне выба-
раў праводзіцца адкрыта і галосна.

Артыкул 66. Выбары з'яўляюцца
роўнымі: выбаршчыкі маюць роўную
колькасць галасоў.

Кандыдаты, якія выбіраюцца на
дзяржаўныя пасады, удзельнічаюць у

выбарах на роўных падставах.

Артыкул 67. Выбары дэпутатаў з'яў-
ляюцца прамымі: дэпутаты выбіраюцца
грамадзянамі непасрэдна.

Артыкул 68. Галасаванне на выба-
рах з'яўляецца тайным: кантроль за
волевыяўленнем выбаршчыкаў у ходзе
галасавання забараняецца.

Артыкул 69. Права вылучэння кан-
дыдатаў у дэпутаты належыць грамад-
скім аб'яднанням, працоўным калекты-
вам і грамадзянам у адпаведнасці з
законам.

Артыкул 70. Расходы на падрых-
тоўку і правядзенне выбараў ажыццяў-
ляюцца за кошт дзяржавы ў межах вы-
дзеленых на гэтыя мэты сродкаў. У вы-
падках, прадугледжаных законам, рас-
ходы на падрыхтоўку і правядзенне вы-
бараў могуць ажыццяўляцца за кошт
сродкаў грамадскіх аб'яднанняў, прад-
прыемстваў, устаноў, арганізацый, гра-
мадзян.

Артыкул 71. Правядзенне выбараў за-
беспечваецца выбарчымі камісіямі, калі іншае
не прадугледжана Канстытуцыяй.

Парадак правядзення выбараў вы-
значаецца законам Рэспублікі Беларусь.
Выбары не праводзяцца ў перыяд
надзвычайнага або ваеннага
становішча.

Артыкул 72. Адкліканне дэпутатаў
ажыццяўляецца па падставах, прадуг-
леджаных законам.

Галасаванне аб адкліканні дэпута-
та праводзіцца ў парадку, прадугле-
джаным для выбарна дэпутата, па іні-
цыятыве не менш дзевяці пратэстаў
грамадзян, якія валодаюць выбарчым
правам і пражываюць на адпаведнай
тэрыторыі.

Падставы і парадак адклікання чле-
наў Савета Рэспублікі ўстанаўліваюцца
законам.

ГЛАВА 2.

РЭФЕРЭНДУМ (НАРОДНАЕ
ГАЛАСАВАННЕ)

Артыкул 73. Для вырашэння важ-
нейшых пытанняў дзяржаўнага і гра-
мадскага жыцця могуць праводзіцца
рэспубліканскія і мясцовыя рэфэрэн-
думы.

Артыкул 74. Рэспубліканскія рэфэ-
рэндумы назначаюцца Прэзідэнтам
Рэспублікі Беларусь па ўласнай ініцы-
ятыве, а таксама па прапанове Пала-
ты прадстаўнікоў і Савета Рэспублікі,
якая прымаецца на іх раздзелных па-
сяджэннях большасцю галасоў ад уста-
ноўленага Канстытуцыяй складу (поў-
нага складу) кожнай з палат, або па
прапанове не менш як 450 тысяч гра-
мадзян, якія валодаюць выбарчым пра-
вам, у тым ліку не менш як 30 тысяч
грамадзян ад кожнай з абласцей і го-
рада Мінска.

Прэзідэнт пасля ўнясення на яго
разгляд у адпаведнасці з законам пра-
паноў Палаты прадстаўнікоў і Савета
Рэспублікі або грамадзян аб правя-
дзенні рэфэрэндуму назначае рэспуб-
ліканскі рэфэрэндум.

Дата правядзення рэфэрэндуму
ўстанаўліваецца не пазней як праз тры
месяцы з дня выдання ўказа Прэзідэ-
нта аб назначэнні рэфэрэндуму.

Рашэнні, прынятыя рэспубліканскім
рэферэндумам, падпісваюцца Прэзі-
дэнтам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 75. Мясцовыя рэфэрэн-
думы назначаюцца адпаведнымі
мясцовымі прадстаўнічымі органамі
па сваёй ініцыятыве або па
прапанове не менш дзевяці працэн-
таў грамадзян, якія валодаюць вы-
барчым правам і пражываюць на ад-
паведнай тэрыторыі.

Артыкул 76. Рэфэрэндумы правод-
зяцца шляхам усеагульнага, свабод-
нага, роўнага і тайнага галасавання.

У рэфэрэндумах удзельнічаюць гра-
мадзяне Рэспублікі Беларусь, якія
валодаюць выбарчым правам.

Артыкул 77. Рашэнні, прынятыя рэ-
ферэндумам, могуць быць адменены
або зменены толькі шляхам рэфэрэн-
думу, калі іншае не будзе вызначана
рэферэндумам.

Артыкул 78. Парадак правядзення
рэспубліканскіх і мясцовых рэфэрэн-
думаў, а таксама пералік пытанняў, якія
не могуць быць вынесены на рэфэрэн-
дум, вызначаюцца законам Рэспублікі
Беларусь.

РАЗДЗЕЛ IV.

ПРЭЗІДЭНТ, ПАРЛАМЕНТ, УРАД,
СУД

ГЛАВА 3.

ПРЭЗІДЭНТ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Артыкул 79. Прэзідэнт Рэспублікі
Беларусь з'яўляецца Кіраўніком дзяр-
жавы, гарантам Канстытуцыі Рэспублі-
кі Беларусь, правоў і свабод чалаве-

ка і грамадзяніна.

Прэзідэнт уасабляе адзінства на-
рода, гарантуе рэалізацыю асноўных
напрамаў унутранай і знешняй палі-
тыкі, прадстаўляе Рэспубліку Беларусь
у адносінах з іншымі дзяржавамі і між-
народнымі арганізацыямі. Прэзідэнт
прымае меры па ахове суверэнітэту
Рэспублікі Беларусь, яе нацыянальнай
бяспекі і тэрытарыяльнай цэласнасці,
забеспечвае палітычную і эканамічную
стабільнасць, пераемнасць і ўзаема-
дзейнасць органаў дзяржаўнай улады,
ажыццяўляе пасрэдніцтва паміж орга-
намі дзяржаўнай улады.

Прэзідэнт валодае недатыкальнас-
цю, яго гонар і годнасць ахоўваюцца
законам.

Артыкул 80. Прэзідэнтам можа быць
выбраны грамадзянін Рэспублікі Бе-
ларусь па нараджэнню, не мала-
дзейшы за 35 гадоў, які валодае
выбарчым правам і пастаянна пра-
жывае ў Рэспубліцы Беларусь не менш
дзевяці гадоў непасрэдна перад вы-
барамі.

Артыкул 81. Прэзідэнт выбіраецца
на пяць гадоў непасрэдна народам
Рэспублікі Беларусь па аснове ўсе-
агульнага, свабоднага, роўнага і пра-
мога выбарчага права пры тайным га-
ласаванні. Адна і тая ж асоба можа
быць Прэзідэнтам не больш двух тэр-
мінаў.

Кандыдаты на пасаду Прэзідэнта
вылучаюцца грамадзянамі Рэспублікі
Беларусь пры наяўнасці не менш як
100 тысяч подпісаў выбаршчыкаў.

Выбары Прэзідэнта назначаюцца
Палатай прадстаўнікоў не пазней чым
за пяць месяцаў і праводзіцца не паз-
ней чым за два месяцы да сканчэння
тэрміну паўнамоцтваў папярэдняга
Прэзідэнта.

Калі пасада Прэзідэнта аказалася
вакантнай, выбары праводзіцца не ра-
ней чым праз 30 дзён і не пазней чым
праз 70 дзён з дня адкрыцця вакансіі.

Артыкул 82. Лічыцца, што выбары
адбыліся, калі ў галасаванні прынялі
ўдзел больш паловы грамадзян Рэс-
публікі Беларусь, уключаных у спіс вы-
баршчыкаў.

Прэзідэнт лічыцца выбарным, калі
за яго прагаласавала больш як палова
грамадзян Рэспублікі Беларусь, якія
прынялі ўдзел у галасаванні.

Калі ні адзін з кандыдатаў не на-
браў неабходнай колькасці галасоў, то
ў двухтыднёвы тэрмін праводзіцца дру-
гі тур галасавання па двух кандыда-
тах, якія атрымалі найбольшую
колькасць галасоў выбаршчыкаў. Вы-
барным лічыцца кандыдат у Прэзідэн-
та, які атрымаў пры паўторным гала-
саванні больш паловы галасоў выбар-
шчыкаў, якія прынялі ўдзел у галаса-
ванні.

Парадак правядзення выбараў Прэ-
зідэнта вызначаецца законам Рэспублі-
кі Беларусь.

Артыкул 83. Прэзідэнт заступае на
пасаду пасля прынясення Прэсідэнта
наступнага зместу:

«Заступаючы на пасаду Прэзідэнта
Рэспублікі Беларусь, урачыста клян-
ся верна служыць народу Рэспублікі
Беларусь, павяжаць і ахоўваць права і
свабоды чалавека і грамадзяніна, за-
хоўваць і абараняць Канстытуцыю Рэс-
публікі Беларусь, свята і добрасумлен-
на выконваць ускладзеныя на мяне вы-
сокія абавязкі».

Прэсідэнт прыносіць па ўрачыстай
абстаноўцы ў прысутнасці дэпутатаў
Палаты прадстаўнікоў і членаў Саве-
та Рэспублікі, суддзяў Канстытуцыйна-
га, Вярхоўнага і Вышэйшага Гаспадар-
чага судаў не пазней двух месяцаў з
дня выбарна Прэзідэнта. З моманту
прынясення Прэсідэнта нававыбраным
Прэзідэнтам паўнамоцтва папярэдня-
га Прэзідэнта спыняюцца.

Артыкул 84. Прэзідэнт Рэспублікі
Беларусь:

1) назначае рэспубліканскія рэфэ-
рэндумы;

2) назначае чарговыя і нечарговыя
выбары ў Палату прадстаўнікоў, Савет
Рэспублікі і мясцовыя прадстаўнічыя
органы;

3) распускае палаты ў выпадках і ў
парадку, прадугледжаных Канстытуцы-
яй;

4) назначае шэсць членаў Цэнтраль-
най камісіі Рэспублікі Беларусь па вы-
барах і правядзенню рэспубліканскіх
рэферэндумаў;

5) утварае, ліквідуе і рэарганізуе Ад-
міністрацыю Прэзідэнта Рэспублікі Бе-
ларусь, іншыя органы дзяржаўнага кіраван-
ня, а таксама кансультацыйна-дарадчыя
і іншыя органы пры Прэзідэнце;

6) са згоды Палаты прадстаўнікоў
значае на пасаду Прэм'ер-міністра;

7) вызначае структуру Урада Рэс-
публікі Беларусь, назначае на пасаду і
вызвільняе ад пасады намеснікаў Прэм'-
ер-міністра, міністраў і іншых членаў

Урада, прымае рашэнне аб адстаўцы
Урада або яго членаў;

8) са згоды Савета Рэспублікі на-
значае на пасаду Старшыню Кансты-
туцыйнага Суда, Старшыню Вярхоўнага
Суда, Старшыню Вышэйшага Гаспадар-
чага Суда з ліку суддзяў гэтых су-
доў;

9) са згоды Савета Рэспублікі на-
значае на пасаду суддзяў Вярхоўнага
Суда, суддзяў Вышэйшага Гаспадар-
чага Суда, Старшыню Цэнтральнай ка-
місіі па выбарах і правядзенню рэспублі-
канскіх рэфэрэндумаў, Генеральна-
га пракурора, Старшыню і членаў Праў-
лення Нацыянальнага банка;

10) назначае шэсць суддзяў Кан-
стытуцыйнага Суда, іншых суддзяў
Рэспублікі Беларусь;

11) вызваляе ад пасады Старшыню
і суддзяў Канстытуцыйнага Суда, Стар-
шыню і суддзяў Вярхоўнага Суда, Стар-
шыню і суддзяў Вышэйшага Гаспадар-
чага Суда, Старшыню і членаў Цэнтр-
альнай камісіі па выбарах і правядзен-
ню рэспубліканскіх рэфэрэндумаў, Ге-
неральнага пракурора, Старшыню і
членаў Праўлення Нацыянальнага бан-
ка па падставах, прадугледжаных за-
конам, з паведамленнем Савету Рэс-
публікі;

12) назначае на пасаду і вызваляе
ад пасады Старшыню Камітэта дзяр-
жаўнага кантролю;

13) звяртаецца з пасланнемі да на-
рода Рэспублікі Беларусь аб станові-
шчы ў дзяржаве і аб асноўных напрам-
ках унутранай і знешняй палітыкі;

14) звяртаецца са штогадовымі па-
сланнямі да Парламента, якія заслу-
жоўваюцца без абмеркавання на пася-<

КАНСТЫТУЦЫЯ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

(са змяненнямі і дапаўненнямі)

(Працяг. Пачатак на 2,3-й стар.)
сеннем у трохдзённым тэрмін прынятага
рашэння на зацвярджэнне Савета Рэспу-
блікі;

30) ажыццяўляе іншыя паўнамоцтвы,
ускладзеныя на яго Канстытуцыяй і
законамі.

Артыкул 85. Прэзідэнт на аснове і ў
адпаведнасці з Канстытуцыяй выдае
ўказы і распараджэнні, якія маюць аб-
вязковую сілу на ўсёй тэрыторыі Рэспу-
блікі Беларусі.

У выпадках, прадугледжаных Кан-
стытуцыяй, Прэзідэнт выдае дэкрэты,
што маюць сілу законаў. Прэзідэнт не-
пасрэдна або праз ствараемыя ім ор-
ганы забяспечвае выкананне дэкрэтаў,
ўказаў і распараджэнняў.

Артыкул 86. Прэзідэнт не можа зай-
маць іншых пасады, атрымліваць апра-
чы заробатнай платы грашовыя ўзнага-
роджанні, за выключэннем ганарараў за
творы навукі, літаратуры і мастацтва.

Прэзідэнт прыпыняе членства ў па-
літычных партыях і іншых грамадскіх
аб'яднаннях, якія дамагаюцца палітыч-
ных мэт, на ўвесь тэрмін паўнамоцтваў.

Артыкул 87. Прэзідэнт можа ў лю-
бы час падаць у адстаўку. Адстаўка
Прэзідэнта прымаецца Палатай прад-
стаўнікоў.

Артыкул 88. Прэзідэнт Рэспублікі
Беларусі можа быць датэрмінова вы-
звалены ад пасады пры стойкай ня-
здольнасці па стану здароўя ажыццяў-
ляць абавязкі Прэзідэнта. Рашэнне аб
датэрміновым вызваленні Прэзідэнта
прымаецца большасцю не менш як
дзве трэці галасоў ад поўнага складу
Палаты прадстаўнікоў і большасцю не
менш як дзве трэці галасоў ад поўна-
га складу Савета Рэспублікі на падста-
ве заключэння спецыяльна ствараемай
палатамі камісіі.

Прэзідэнт можа быць зняты з па-
сады ў сувязі з учыненнем дзяржаў-
най здрады або іншага цяжкага злач-
ыства. Рашэнне аб вызваленні аб-
вінавачання і яго расследаванні ў гэ-
тым выпадку лічыцца прынятым, калі
за яго прагаласавала большасць ад
поўнага складу Палаты прадстаўнікоў
па прапанове не менш як адной трэці
яе дэпутатаў. Расследаванне абвіна-
вачання арганізуецца Саветам Рэспублі-
кі. Прэзідэнт лічыцца знітым з паса-
ды, калі за гэта рашэнне прагаласава-
ла не менш як дзве трэці ад поўнага
складу Савета Рэспублікі, а таксама не
менш як дзве трэці ад поўнага складу
Палаты прадстаўнікоў.

Непрыняцце Саветам Рэспублікі і
Палатай прадстаўнікоў рашэння аб
зняцці Прэзідэнта з пасады на праця-
гу месяца з дня выстаўлення абвіна-
вачання азначае адхіленне абвінавачан-
ня. Прапанова аб зняцці Прэзідэнта з
пасады не можа ініцыявацца ў перы-
яд разгляду ў адпаведнасці з Канс-
тытуцыяй пытання аб датэрміновым
спыненні паўнамоцтваў Парламенту.

У выпадку зняцця Прэзідэнта ў су-
вязі з учыненнем злачынства справа
па сутнасці абвінавачання разглядаецца
Вярхоўным Судом.

Артыкул 89. У выпадку вакансіі па-
сады Прэзідэнта або немагчымасці
выканання ім сваіх абавязкаў па падста-
вах, прадугледжаных Канстытуцыяй,
яго паўнамоцтвы да прынясання Пры-
сягі нававыбраным Прэзідэнтам
пераходзяць да Прэм'ер-міністра.

ГЛАВА 4. ПАРЛАМЕНТ - НАЦЫЯНАЛЬНЫ СХОД

Артыкул 90. Парламент - Нацыя-
нальны сход Рэспублікі Беларусь з'яў-
ляецца прадстаўнічым і заканадаўчым
органам Рэспублікі Беларусі.

Парламент складаецца з дзвюх па-
лат - Палаты прадстаўнікоў і Савета
Рэспублікі.

Артыкул 91. Склад Палаты прад-
стаўнікоў - 110 дэпутатаў. Выбранне
дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў ажыц-
цяўляецца ў адпаведнасці з законам
на аснове ўсеагульнага, свабоднага,
роўнага, прамого выбарчага права пры
таймым галасаванні.

Савет Рэспублікі з'яўляецца пала-
тай тэрытарыяльнага прадстаўніцтва.
Ад кожнай вобласці і горада Мінска
тайным галасаваннем выбіраюцца на
пасяджэннях дэпутатаў мясцовыя Са-
веты дэпутатаў базавы ўзроўню кож-
най вобласці і горада Мінска па восем
членаў Савета Рэспублікі. Восем чле-
наў Савета Рэспублікі назначаюцца
Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусі.

Выбары новага складу палат Пар-
ламента назначаюцца не пазней як за
чатыры месяцы і праводзяцца не паз-
ней як за 30 дзён да сканчэння паўна-
моцтваў палат дзёжчага склікання Пар-
ламента.

Нечарговыя выбары палат Парла-
мента праводзяцца на працягу трох ме-
сяцаў з дня датэрміновага спынення
паўнамоцтваў палат Парламенту.

Артыкул 92. Дэпутатам Палаты прад-
стаўнікоў можа быць грамадзянін Рэспу-
блікі Беларусі, які дасягнуў 21 года.

Членам Савета Рэспублікі можа

быць грамадзянін Рэспублікі Беларусі,
які дасягнуў 30 гадоў і пражыў на тэ-
рыторыі адпаведнай вобласці, горада
Мінска не менш як пяць гадоў.

Дэпутаты Палаты прадстаўнікоў
ажыццяўляюць свае паўнамоцтвы ў
Парламенце на прафесійнай аснове,
калі іншае не прадугледжана Канс-
тытуцыяй. Дэпутат Палаты прадстаўнікоў
можа быць адначасова членам Урада.

Адна і тая ж асоба не можа адначасо-
ва з'яўляцца членам дзвюх палат
Парламенту. Дэпутат Палаты прад-
стаўнікоў не можа быць дэпутатам мяс-
цовага Савета дэпутатаў. Член Савета
Рэспублікі не можа быць адначасова
членам Урада. Не дапускаецца сумя-
шчэнне абавязкаў дэпутата Палаты
прадстаўнікоў, члена Савета Рэспублі-
кі з адначасовым заняццем пасады
Прэзідэнта або суддзі.

Артыкул 93. Тэрмін паўнамоцтваў
Парламенту - чатыры гады. Паўнамоц-
твы Парламенту могуць быць прадоў-
жаны на падставе закона толькі ў вы-
падку ваіны.

Першая пасля выбараў сесія па-
лат Парламенту склікаецца Цэнтраль-
най камісіяй па выбарах і правядзен-
ню рэспубліканскіх рэферэндумаў і па-
чынае сваю работу не пазней як праз
30 дзён пасля выбараў. Адлік трыццаці-
дзённага тэрміну для склікання і па-
чатку работы першай сесіі Палаты
прадстаўнікоў ажыццяўляецца з дня
другога туру галасавання на выбарах
яе новага складу. Калі другі тур гала-
савання па выбарах у Палату прадстаў-
нікоў не праводзіцца, адлік трыццаці-
дзённага тэрміну ажыццяўляецца з дня
правядзення першага туру агульных
выбораў у Рэспубліцы Беларусі. Адлік
трыццацідзённага тэрміну для склікан-
ня і пачатку работы першай сесіі Са-
вета Рэспублікі ажыццяўляецца з дня
першага пасяджэння дэпутатаў мясцо-
вых Саветаў дэпутатаў базавы ўзроўню
на выбарах членаў Савета Рэспублі-
кі ад вобласці або горада Мінска.

У выпадках і ў парадку, прадугле-
джаных Канстытуцыяй, паўнамоцтвы
Палаты прадстаўнікоў або Савета Рэспу-
блікі могуць быць спынены датэрміно-
ва. Са спыненнем паўнамоцтваў Па-
латы прадстаўнікоў або Савета Рэспублі-
кі па рашэнню Прэзідэнта могуць
быць таксама спынены паўнамоцтвы
адпаведна Савета Рэспублікі або Па-
латы прадстаўнікоў.

Артыкул 94. Паўнамоцтвы Палаты
прадстаўнікоў могуць быць датэрміно-
ва спынены пры адмове ў даверы Ура-
ду, вызначанні вартасці недаверу Ураду
або двухразовай адмове ў дачы згоды
на назначэнне Прэм'ер-міністра.

Паўнамоцтвы Палаты прадстаўнікоў
або Савета Рэспублікі могуць быць так-
сама датэрмінова спынены на падста-
ве заключэння Канстытуцыйнага Суда
ў выпадку сістэматычнага або грубага
парушэння палатамі Парламенту Кан-
стытуцыі.

Рашэнні па гэтых пытаннях Прэзі-
дэнт прымае не пазней чым у двухме-
сячны тэрмін пасля афіцыйных кан-
сультацый са старшынёй палат.

Палаты не могуць быць распушча-
ны ў перыяд надзвычайнага або ваен-
нага становішча, у апошні шэсць ме-
сяцаў паўнамоцтваў Прэзідэнта, у пе-
рыяд вырашэння палатамі пытання аб
датэрміновым вызваленні або зняцці
Прэзідэнта з пасады.

Не дапускаецца роспуск палат на
працягу года з дня іх першых пася-
джэнняў.

Артыкул 95. Палаты збіраюцца на
даве чарговую сесію ў год.

Першая сесія адкрываецца 2 каст-
рычніка; яе працягласць не можа быць
больш як восемдзят дзён.

Другая сесія адкрываецца 2 крас-
авіка; яе працягласць не можа быць
больш як дзев'яноста дзён.

Калі 2 кастрычніка або 2 красавіка
прыпадаюць на нерабочы дзень, то се-
сія адкрываецца ў першы наступны за
ім рабочы дзень.

Палата прадстаўнікоў, Савет Рэспублі-
кі ў выпадку асаблівай неабходнасці
склікаюцца на нечарговую сесію па іні-
цыятыве Прэзідэнта, а таксама па па-
трабаванню большасці не менш як дзве
трэці галасоў ад поўнага складу кожнай
з палат па вызначаным парадку дня.

Нечарговыя сесіі адкрываюцца ўка-
замі Прэзідэнта.

Артыкул 96. Палата прадстаўнікоў
выбірае са свайго складу Старшыню
Палаты прадстаўнікоў і яго намесніка.
Савет Рэспублікі выбірае са свайго
складу Старшыню Савета Рэспублікі і
яго намесніка.

Старшыні Палаты прадстаўнікоў і
Савета Рэспублікі, іх намеснікі вядуць
пасяджэнні і кіруюць унутраным рас-
парадам палат.

Палата прадстаўнікоў і Савет Рэс-

публікі са свайго складу выбіраюць па-
стаўнічых камісіі і іншыя органы для
выдзлення законапраектнай работы, папяр-
эдняга разгляду і падрыхтоўкі пытан-
няў, якія адносяцца да ведання палат.

Артыкул 97. Палата прадстаўнікоў:

1) разглядае па прапанове Прэзі-
дэнта або па ініцыятыве не менш як
150 тысяч грамадзян Рэспублікі Бе-
ларусі, якія валодаюць выбарчым пра-
вам, праекты законаў аб унясенні змя-
ненняў і дапаўненняў у Канстытуцыю,
аб тлумачэнні Канстытуцыі;

2) разглядае праекты законаў, у тым
ліку аб зацвярджэнні асноўных напрам-
каў унутранай і знешняй палітыкі Рэспу-
блікі Беларусі; ваеннай дактрыны; аб
ратыфікацыі і данасцыі міжнародных
дагавораў; аб асноўным змесце і прын-
цыпах ажыццяўлення правоў, свабод і
абавязкаў грамадзян; аб грамадзян-
стве, статусе інашасцаў і асоб без
грамадзянства; аб правах нацыяналь-
ных меншасцей; аб зацвярджэнні рэс-
публіканскага бюджэту і справаздачы
аб яго выкананні; устанавленні рэспублі-
канскіх падаткаў і збораў; аб прын-
цыпах ажыццяўлення адносін уласнасці;
аб аснове сацыяльнай абароны;
аб прынцыпах рэгулявання працы і
занятасці; аб шлюбe, сям'і, дзяцінстве,
мацярынстве, бацькоўстве, выхаванні,
адукацыі, культуры і аховы здароўя;
аб ахове навакольнага асяроддзя і рацы-
янальным выкарыстанні прыродных
рэсурсаў; аб вызначэнні парадку выра-
шэння пытанняў адміністрацыйна-тэ-
рытарыяльнага ўладкавання дзяржавы;
аб мясцовым самакіраванні; аб суда-
ладкаванні, судаводстве і статусе суд-
дзій; аб кримінальнай адказнасці; аб
амністыі; аб абвешчэнні ваіны і заклі-
чэнні міру; аб прававым рэжыме ваен-
нага і надзвычайнага становішча; аб
устанавленні дзяржаўных ўзнагарод;
аб тлумачэнні законаў;

3) назначае выбары Прэзідэнта;

4) дае згоду Прэзідэнту на назна-
чэнне Прэм'ер-міністра;

5) заслухоўвае даклад Прэм'ер-мі-
ністра аб праграме дзейнасці Урада і
адабрае або адхіляе праграму; паўтор-
нае адхіленне палатай праграмы азна-
чае вызваленне вартасці недаверу Ураду;

6) разглядае па ініцыятыве Прэм'-
ер-міністра пытанне аб даверы Ураду;

7) па ініцыятыве не менш як адной
трэці ад поўнага складу Палаты прад-
стаўнікоў выказвае вартасці недаверу Ура-
ду; пытанне аб адказнасці Урада не мо-
жа быць пастаўлена на працягу года па-
сля адабрэння праграмы яго дзейнасці;

8) прымае адстаўку Прэзідэнта;

9) устанаўляе большасцю галасоў ад
поўнага складу Палаты прадстаўнікоў
абвінавачанне супраць Прэзідэнта ва
учыненні дзяржаўнай здрады або іншага
цяжкага злачынства; на падставе адпа-
веднага рашэння Савета Рэспублікі пры-
мае большасцю не менш як дзве трэці
галасоў ад поўнага складу рашэнне аб
зняцці Прэзідэнта з пасады;

10) адмяняе распараджэнні Стар-
шыні Палаты прадстаўнікоў.

Палата прадстаўнікоў можа пры-
маць рашэнні па іншых пытаннях, калі
гэта прадугледжана Канстытуцыяй.

Артыкул 98. Савет Рэспублікі:

1) адабрае або адхіляе прынятыя
Палатай прадстаўнікоў праекты зако-
наў аб унясенні змяненняў і дапаўнен-
няў у Канстытуцыю; аб тлумачэнні Кан-
стытуцыі; праекты іншых законаў;

2) дае згоду на назначэнне Прэзі-
дэнтам Старшыні Канстытуцыйнага Су-
да, Старшыні і суддзёў Вярхоўнага Су-
да, Старшыні і суддзёў Вышэйшага
Гаспадарчага Суда, Старшыні Цэн-
тральнай камісіі па выбарах і правядзен-
ню рэспубліканскіх рэферэндумаў, Ге-
неральнага пракурора, Старшыні і чле-
наў Прыўлення Нацыянальнага банка;

3) выбірае шэсць суддзёў Канс-
тытуцыйнага Суда;

4) выбірае шэсць членаў Цэнтраль-
най камісіі Рэспублікі Беларусі па вы-
борах і правядзенню рэспубліканскіх
рэферэндумаў;

5) адмяняе рашэнні мясцовых Са-
ветаў дэпутатаў, якія не адпавядаюць
заканадаўству;

6) прымае рашэнне аб роспуску мяс-
цовага Савета дэпутатаў у выпадку сіс-
тэматычнага або грубага парушэння ім
патрабаванняў заканадаўства і ў іншых
выпадках, прадугледжаных законам;

7) разглядае выстаўленае Палатай
прадстаўнікоў абвінавачанне супраць
Прэзідэнта ва ўчыненні дзяржаўнай
зdraды або іншага цяжкага злачынства,
прымае рашэнне аб яго расследаван-
ні. Пры наяўнасці падстаў большасцю
не менш як дзвюма трацямі галасоў
ад поўнага складу прымае рашэнне аб
зняцці Прэзідэнта з пасады;

8) разглядае ўказы Прэзідэнта аб
уведзенні надзвычайнага становішча,
ваеннага становішча, поўнай або част-
ковай мабілізацыі і не пазней як у трох-

дзённым тэрмін пасля іх унясення пры-
мае адпаведнае рашэнне.

Савет Рэспублікі можа прымаць ра-
шэнні па іншых пытаннях, калі гэта пра-
дугледжана Канстытуцыяй.

Артыкул 99. Права заканадаўчай іні-
цыятывы належыць Прэзідэнту, дэпу-
татам Палаты прадстаўнікоў, Савету
Рэспублікі, Ураду, а таксама грамадзя-
нам, якія валодаюць выбарчым пра-
вам, у колькасці не менш як 50 тысяч
чалавек і рэалізуецца ў Палаце прад-
стаўнікоў.

Законапраекты, вынікам прыняцця
якіх можа быць скарачэнне дзяржаў-
ных сродкаў, стварэнне або павелічэн-
не расходаў, могуць уносіцца ў Палату
прадстаўнікоў толькі са згоды Прэзі-
дэнта або па яго даручэнню - Урада.

Прэзідэнт або па яго даручэнню
Урад маюць права ўносіць прапановы
ў Палату прадстаўнікоў і Савет Рэспублі-
кі аб абвешчэнні разгляду праекта за-
кона тэрміновым. Палата прадстаўні-
коў і Савет Рэспублікі ў гэтым выпадку
павінны разгледзець дадзены праект
на працягу дзесяці дзён з дня ўнясен-
ня на іх разгляд.

Па патрабаванню Прэзідэнта або, з
яго згоды, Урада Палата прадстаўнікоў,
Савет Рэспублікі на сваіх пасяджэннях
прымаюць рашэнні, галасуючы ў цэлым
за ўвесь унесены Прэзідэнтам або Ура-
дам праект ці яго частку, захаваўшы толь-
кі тыя папяркі, якія прапанаваны ці пры-
няты Прэзідэнтам або Урадам.

Артыкул 100. Любы законапраект,
калі іншае не прадугледжана Канс-
тытуцыяй, спачатку разглядаецца ў Па-
лаце прадстаўнікоў, а потым у Савете
Рэспублікі.

Законапраект, за выключэннем вы-
падкаў, прадугледжаных Канстытуцы-
яй, становіцца законам пасля прыняц-
ця Палатай прадстаўнікоў і адабрэння
Саветам Рэспублікі большасцю гала-
соў ад поўнага складу кожнай палаты.
Прынятыя Палатай прадстаўнікоў
законапраекты на працягу пяці дзён пе-
радаюцца на разгляд у Савет Рэспублі-
кі, дзе могуць разглядацца не больш
як дзевяць дзён, калі іншае не пра-
дугледжана Канстытуцыяй.

Закон лічыцца адобраным Саветам
Рэспублікі, калі за яго прагаласавала
большасць ад поўнага складу Савета
Рэспублікі, або калі на працягу два-
ццаці дзён, а пры абвешчэнні закона-
праекта тэрміновым - дзевяці дзён з
дня ўнясення ён не быў разгледжаны
Саветам Рэспублікі. У выпадку адхіле-
ння законапраекта Саветам Рэспублікі
палаты могуць стварыць пагадальную
камісію, якая фарміруецца на парытэт-
най аснове, для пераадолення ўзнік-
лых рознагалоссяў. Тэкст законапра-
екта, выпрацаваны пагадальнай ка-
місіяй, прадстаўляецца на адабрэнне
абедвюх палат.

Калі пагадальнай камісіяй не пры-
няты ўзгоднены тэкст законапраекта,
Прэзідэнт або па яго даручэнню Урад
могуць запатрабаваць, каб Палата прад-
стаўнікоў прыняла канчатковае рашэнне.
Закон лічыцца прынятым Палатай прад-
стаўнікоў пры ўмове, што за яго прага-
ласавала не менш як дзве трэці ад поў-
нага складу Палаты прадстаўнікоў.

Закон, прыняты Палатай прадстаў-
нікоў і адобраны Саветам Рэспублікі,
або прыняты Палатай прадстаўнікоў у
парадку, прадугледжаным дадзеным
артыкулам, прадстаўляецца ў дзесяці-
дзённым тэрмін Прэзідэнту на подпіс.
Калі Прэзідэнт згодны з тэкстам зако-
на, ён яго падпісвае. Калі Прэзідэнт не
вяртае які-небудзь закон на працягу
двух тыдняў пасля таго, як ён быў яму
прадстаўлены, закон лічыцца падпісан-
ным. Закон не лічыцца падпісаным і
не ўступае ў сілу, калі ён не мог быць
вернуты ў Парламент у сувязі з закан-
чэннем сесіі.

Пры нязгодзе з тэкстам закона Прэ-
зідэнт вяртае яго са сваімі прызначэн-
нямі ў Палату прадстаўнікоў, якая павін-
на разгледзець закон з прызначэннямі
Прэзідэнта не пазней як праз трыццаць
дзён. Калі закон будзе прыняты Пала-
тай прадстаўнікоў большасцю не менш
як дзве трэці галасоў ад поўнага скла-
ду, ён разам з прызначэннямі Прэзідэн-
та ў пяцідзённым тэрмін накіроўваецца
ў Савет Рэспублікі, які таксама павін-
нен разгледзець яго паўторна не паз-
ней як праз дваццаць дзён. Закон лі-
чыцца прынятым, калі ён адабраны
большасцю не менш як дзвюма тра-
цямі галасоў ад поўнага складу Са-
вета Рэспублікі. Закон пасля пераадоле-
ння Палатай прадстаўнікоў і Саветам
Рэспублікі прызначэнняў Прэзідэнта пад-
пісваецца Прэзідэнтам у пяцідзённым
тэрмін. Закон уступае ў сілу і ў тым
выпадку, калі ён не будзе падпісаны
Прэзідэнтам у гэты тэрмін.

У такім жа парадку палатамі раз-
глядаюцца прызначэнні Прэзідэнта на
асобныя палачэнні закона, якія вярта-

юцца для паўторнага галасавання. У гэ-
тым выпадку да вынясення адпавед-
нага рашэння Палатай прадстаўнікоў і
Саветам Рэспублікі закон падпісваецца
Прэзідэнтам і ўступае ў сілу, за вы-
ключэннем тых палажэнняў, адносна
якіх маюцца прызначэнні Прэзідэнта.

Артыкул 101. Палата прадстаўнікоў
і Савет Рэспублікі законам, прынятым
большасцю галасоў ад поўнага складу
палат, па прапанове Прэзідэнта могуць
дэлегаваць яму заканадаўчыя паўна-
моцтвы на выданне дэкрэтаў, якія ма-
юць сілу закона. Гэты закон павінен вы-
значаць падмет рэгулявання і тэрмін
паўнамоцтваў Прэзідэнта на выданне
дэкрэтаў.

Не дапускаецца дэлеганне паўна-
моцтваў Прэзідэнту на выданне дэ-
крэтаў, якія прадугледжваюць змянен-
не і дапаўненне Канстытуцыі, яе тлу-
мачэнне; змяненне і дапаўненне пра-
грамных законаў; зацвярджэнне рэс-
публіканскага бюджэту і справаздачы
аб яго выкананні; змяненне парадку вы-
бораў Прэзідэнта і Парламенту, абме-
жаванне канстытуцыйных правоў і свабод
грамадзян. Закон аб дэлеганні
заканадаўчых паўнамоцтваў Прэзідэн-
ту не можа дазваляць яму змяненне
гэтага закона, а таксама прадстаўляць
права прымаць нормы, якія маюць зва-
ротную сілу.

З прычыны асаблівай неабходнасці
Прэзідэнт па сваёй ініцыятыве або па
прапанове Урада можа выдаваць ча-
савыя дэкрэты, якія маюць сілу зако-
на. Калі такія дэкрэты выдаюцца па
прапанове Урада, яны змяшчаюцца
падпісам Прэм'ер-міністра. Часовыя
дэкрэты павінны быць у трохдзённым
тэрмін прадстаўлены для наступнага
разгляду Палатай прадстаўнікоў, а по-
тым Саветам Рэспублікі. Гэтыя дэкрэ-
ты захоўваюць сілу, калі яны не адме-
нены большасцю не менш як дзве трэці
галасоў ад поўнага складу кожнай з па-
лат. Палаты могуць рэгуляваць зако-
нам адносіны, што ўзніклі на аснове
дэкрэтаў, якія адменены.

Артыкул 102. Дэпутаты Палаты
прадстаўнікоў і члены Савета Рэспублі-
кі карыстаюцца недатыкальнасцю
пры выказванні сваіх меркаванняў і
ажыццяўленні сваіх паўнамоцтваў. Гэта
не адносіцца да абвінавачання іх у
паклёпе і з

(Заканчэнне. Пачатак на 2,3,4-й стар.)

лікі Беларусь, аб ваеннай дактрыне Рэспублікі Беларусь з'яўляюцца праграмнымі і лічачы прынцыпамі пры ўмове, калі за іх прагаласавала не менш як дзве трэці ад поўнага складу палат.

Законы падлягаюць неадкладнаму апублікаванню пасля іх падпісання і ўступаюць у сілу праз дзесяць дзён пасля апублікавання, калі ў самім законе не ўстаноўлены іншы тэрмін. У такім жа парадку публікуюцца і ўступаюць у сілу дэкрэты Прэзідэнта.

Закон не мае зваротнай сілы, за выключэннем выпадкаў, калі ён змякчае або адмяняе адказнасць грамадзян.

Артыкул 105. Парадак дзейнасці Палаты прадстаўнікоў, Савета Рэспублікі, іх органаў, дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў і членаў Савета Рэспублікі вызначаюцца рэгламентамі палат, якія падпісваюцца старшынёй палат.

ГЛАВА 5. УРАД - САВЕТ МІНІСТРАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Артыкул 106. Выканаўчую ўладу ў Рэспубліцы Беларусь ажыццяўляе Урад - Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь - цэнтральны орган дзяржаўнага кіравання.

Урад у сваёй дзейнасці падсправаздачны Прэзідэнту Рэспублікі Беларусь і адказны перад Парламантам Рэспублікі Беларусь.

Урад складае свае паўнамоцтвы перад нававыбраным Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь.

Урад Рэспублікі Беларусь складаецца з Прэм'ер-міністра, яго намеснікаў і міністраў. У склад Урада могуць уваходзіць і кіраўнікі іншых рэспубліканскіх органаў дзяржаўнага кіравання.

Прэм'ер-міністр назначаецца Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь са згоды Палаты прадстаўнікоў. Рашэнне па гэтай пытанню прымаецца Палатай прадстаўнікоў не пазней як у двухтыднёвы тэрмін з дня ўнясення пралонавы па кандыдатуры Прэм'ер-міністра. У выпадку двухразовай адмовы ў дачы згоды на назначэнне Прэм'ер-міністра Палатай прадстаўнікоў Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь мае права назначыць выконваючага абавязкі Прэм'ер-міністра, распустіць Палату прадстаўнікоў і назначыць новыя выбары.

Робатай Урада кіруе Прэм'ер-міністр.

Прэм'ер-міністр:

- 1) ажыццяўляе непасрэднае кіраўніцтва дзейнасцю Урада і нясе персанальную адказнасць за яго работу;
- 2) падпісвае пастановы Урада;
- 3) у двухмесячны тэрмін пасля свайго назначэння прадстаўляе Парламенту праграму дзейнасці Урада, а ў выпадку яе адхілення прадстаўляе паўторную праграму дзейнасці Урада на працягу двух месяцаў;
- 4) інфармуе Прэзідэнта аб асноўных напрамках дзейнасці Урада і аб усіх яго найважнейшых рашэннях;
- 5) выконвае іншыя функцыі, звязаныя з арганізацыяй і дзейнасцю Урада.

Урад або любы член Урада маюць права заявіць Прэзідэнту аб сваёй адстаўцы, калі лічаць немагчымым далейшае ажыццяўленне ўскладзеных на іх абавязкаў. Урад з'яўляе Прэзідэнту аб адстаўцы ў выпадку выказвання Палатай прадстаўнікоў востраму недаверу Ураду.

Прэм'ер-міністр можа паставіць перад Палатай прадстаўнікоў пытанне аб даверы Ураду па прадстаўленай праграме або з канкрэтнай нагоды. Калі Палата прадстаўнікоў у даверы адмаўляе, Прэзідэнт мае права ў дзесяцідзёны тэрмін прыняць рашэнне аб адстаўцы Урада або аб роспуску Палаты прадстаўнікоў і назначэнні новых выбараў. Пры адхіленні адстаўкі Урад прадаўжае ажыццяўляць свае паўнамоцтвы.

Прэзідэнт мае права па ўласнай ініцыятыве прыняць рашэнне аб адстаўцы Урада і вызваліць ад пасады любога члена Урада.

У выпадку адстаўкі або складання паўнамоцтваў Урад Рэспублікі Беларусь па даручэнню Прэзідэнта прадаўжае ажыццяўляць свае паўнамоцтвы да сфарміравання новага Урада.

Артыкул 107. Урад Рэспублікі Беларусь:

- кіруе сістэмай падпарадкаваных яму органаў дзяржаўнага кіравання і іншых органаў выканаўчай улады;
- распрацоўвае асноўныя напрамкі ўнутранай і знешняй палітыкі і прымае меры па іх рэалізацыі;
- распрацоўвае і прадстаўляе Прэзідэнту для ўнясення ў Парламент праект рэспубліканскага бюджэту і справаздачку аб яго выкананні;
- забяспечвае правядзенне адзінай эканамічнай, фінансавай, крэдытнай і грашовай палітыкі, дзяржаўнай палітыкі ў галіне навукі, культуры, адукацыі, аховы здароўя, экалогіі, сацыяльнага забеспячэння і аплаты працы;
- прымае меры па забеспячэнню пра-

воў і свабод грамадзян, абароне інтарэсаў дзяржавы, нацыянальнай бяспецы і абароназдольнасці, ахове ўласнасці і грамадскага парадку, барацьбе са злачыннасцю;

выступае ад імя ўласніка ў дачыненні да маёмасці, якая з'яўляецца ўласнасцю Рэспублікі Беларусь, арганізуе кіраванне дзяржаўнай уласнасцю; забяспечвае выкананне Канстытуцыі, законаў і дэкрэтаў, указу і распараджэнняў Прэзідэнта;

адмяняе акты міністэрстваў і іншых рэспубліканскіх органаў дзяржаўнага кіравання;

ажыццяўляе іншыя паўнамоцтвы, ускладзеныя на яго Канстытуцыяй, законам і актамі Прэзідэнта.

Артыкул 108. Урад Рэспублікі Беларусь выдае пастановы, якія маюць абавязковую сілу на ўсёй тэрыторыі Рэспублікі Беларусь.

Прэм'ер-міністр выдае ў межах сваёй кампетэнцыі распараджэнні.

Кампетэнцыя, парадак арганізацыі і дзейнасці Урада вызначаюцца на аснове Канстытуцыі законам аб Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь.

ГЛАВА 6. СУД

Артыкул 109. Судовая ўлада ў Рэспубліцы Беларусь належыць судам. Сістэма судов будуюцца на прынцыпах тэрытарыяльнасці і спецыялізацыі.

Судаўладкаванне ў Рэспубліцы Беларусь вызначаецца законам.

Утварэнне надзвычайных судов забараняецца.

Артыкул 110. Суддзі пры ажыццяўленні правосуддзя незалежныя і падпарадкоўваюцца толькі закону.

Якое-небудзь умяшанне ў дзейнасць суддзяў па выкананню правосуддзя недапушчальнае і цягне адказнасць па закону.

Артыкул 111. Суддзі не могуць ажыццяўляць прадпрыемальніцкую дзейнасць, выконваць іншую аплачваемую работу, акрамя выкладчыцкай і навукова-даследчай.

Падставы для выбарання (назначэння) суддзяў на пасады і іх вызвалення прадугледжваюцца законам.

Артыкул 112. Суды ажыццяўляюць правосуддзе на аснове Канстытуцыі і прынятых у адпаведнасці з ёю іншых нарматывных актаў.

Калі пры разглядзе канкрэтнай справы суд прыйдзе да вываду аб неадпаведнасці нарматывнага акта Канстытуцыі, ён прымае рашэнне ў адпаведнасці з Канстытуцыяй і ставіць ва ўстаноўленым парадку пытанне аб прызнанні дадзенага нарматывнага акта неканстытуцыйным.

Артыкул 113. Справы ў судах разглядаюцца калегіяльна, а ў прадугледжаных законам выпадках - аднаасобна суддзямі.

Артыкул 114. Разбор спраў ва ўсіх судах адкрыты.

Слуханне спраў у закрытым судовым пасяджэнні дапускаецца толькі ў выпадках, вызначаных законам, з выкананнем усіх правілаў судаводства.

Артыкул 115. Правасуддзе ажыццяўляецца на аснове спаробнасці і роўнасці бакоў у працэсе.

Судовыя пастановы з'яўляюцца абавязковымі для ўсіх грамадзян і службовых асоб.

Бакі і асобы, якія ўдзельнічаюць у працэсе, маюць права на абскарджанне рашэнняў, прыгавораў і іншых судовых пастановаў.

Артыкул 116. Кантроль за канстытуцыйнасцю нарматывных актаў у дзяржаве ажыццяўляецца Канстытуцыйным Судом Рэспублікі Беларусь.

Канстытуцыйны Суд Рэспублікі Беларусь фарміруецца ў колькасці 12 суддзяў з высокакваліфікаваных спецыялістаў у галіне права, якія маюць, як правіла, вучоную ступень.

Шэсць суддзяў Канстытуцыйнага Суда назначаюцца Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь, шэсць суддзяў выбіраюцца Саветам Рэспублікі. Старшыня Канстытуцыйнага Суда назначаецца Прэзідэнтам са згоды Савета Рэспублікі. Тэрмін паўнамоцтваў членаў Канстытуцыйнага Суда - 11 гадоў. Грынны ўзрост членаў Канстытуцыйнага Суда - 70 гадоў.

Канстытуцыйны Суд па прапановах Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, Палаты прадстаўнікоў, Савета Рэспублікі, Вярхоўнага Суда Рэспублікі Беларусь, Вышэйшага Гаспадарчага Суда Рэспублікі Беларусь, Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь дае заключэнні:

аб адпаведнасці законаў, дэкрэтаў, указу Прэзідэнта, міжнародных дагаворных і іншых абавязальстваў Рэспублікі Беларусь Канстытуцыі і

міжнародна-прававым актам, ратыфікаваным Рэспублікай Беларусь;

аб адпаведнасці актаў міждзяржаўных утварэнняў, у якія ўваходзіць Рэспубліка Беларусь, указу Прэзідэнта, выдадзеных у мэтах выканання закона, Канстытуцыі, міжнародна-прававым актам, ратыфікаваным Рэспублікай Беларусь, законам і дэкрэтам;

аб адпаведнасці пастановаў Савета Міністраў, актаў Вярхоўнага Суда, Вышэйшага Гаспадарчага Суда, Генеральнага пракурора Канстытуцыі, міжнародна-прававым актам, ратыфікаваным Рэспублікай Беларусь, законам, дэкрэтам і ўказам;

аб адпаведнасці актаў любога другога дзяржаўнага органа Канстытуцыі, міжнародна-прававым актам, ратыфікаваным Рэспублікай Беларусь, законам, дэкрэтам і ўказам.

Нарматывныя акты або іх асобныя палажэнні, прызнаныя неканстытуцыйнымі, страчваюць сілу ў парадку, што вызначаецца законам.

У выпадках, прадугледжаных Канстытуцыяй, Канстытуцыйны Суд па прапанове Прэзідэнта дае заключэнне аб наяўнасці фактаў сістэматычнага або грубага парушэння палатамі Парламента Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.

Кампетэнцыя, арганізацыя і парадак дзейнасці Канстытуцыйнага Суда вызначаюцца законам.

РАЗДЗЕЛ V. МЯСЦОВАЕ КІРАВАННЕ І САМАКІРАВАННЕ

Артыкул 117. Мясцовае кіраванне і самакіраванне ажыццяўляецца грамадзянамі праз мясцовыя Саветы дэпутатаў, выканаўчыя і распарадчыя органы, органы тэрытарыяльнага грамадскага самакіравання, мясцовыя рэферэндумы, сходы і іншыя формы прамога ўдзелу ў дзяржаўных і грамадскіх справах.

Артыкул 118. Мясцовыя Саветы дэпутатаў выбіраюцца грамадзянамі ў адпаведных адміністрацыйна-тэрытарыяльных адзінках тэрмінам на чатыры гады.

Артыкул 119. Кіраўнікі мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў назначаюцца на пасады і вызваляюцца ад пасады Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь або ва ўстаноўленым ім парадку і зацвярджаюцца на пасадае адпаведнымі мясцовымі Саветамі дэпутатаў.

Артыкул 120. Мясцовыя Саветы дэпутатаў, выканаўчыя і распарадчыя органы ў межах кампетэнцыі вырашаюць пытанні мясцовага значэння зыходзячы з агульнадзяржаўных інтарэсаў і інтарэсаў насельніцтва, якое пражывае на адпаведнай тэрыторыі, выконваюць рашэнні вышэйстаячых дзяржаўных органаў.

Артыкул 121. Да выключнай кампетэнцыі мясцовых Саветаў дэпутатаў належыць:

- зацвярджэнне праграм эканамічнага і сацыяльнага развіцця, мясцовых бюджэтаў і справаздач аб іх выкананні;
- устаўленне ў адпаведнасці з законам мясцовых падаткаў і збораў;
- вызначэнне ў межах, устаноўленых законам, парадку кіравання і распараджэння камунальнай уласнасцю;
- назначэнне мясцовых рэферэндумаў.

Артыкул 122. Мясцовыя Саветы дэпутатаў, выканаўчыя і распарадчыя органы на падставе дзеючага заканадаўства прымаюць рашэнні, якія маюць абавязковую сілу на адпаведнай тэрыторыі.

Рашэнні мясцовых Саветаў дэпутатаў, якія не адпавядаюць заканадаўству, адмяняюцца вышэйстаячымі прадстаўнічымі органамі.

Рашэнні мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў, якія не адпавядаюць заканадаўству, адмяняюцца адпаведнымі Саветамі дэпутатаў, вышэйстаячымі выканаўчымі і распарадчымі органамі, а таксама Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь.

Рашэнні мясцовых Саветаў дэпутатаў, выканаўчых і распарадчых органаў, якія абмяжоўваюць ці парушаюць права, свабоды і законныя інтарэсы грамадзян, а таксама ў іншых прадугледжаных заканадаўствам выпадках могуць быць абскарджаны ў судовым парадку.

Артыкул 123. У выпадку сістэматычнага або грубага парушэння мясцовым Саветам дэпутатаў патрабаванняў заканадаўства ён можа быць распушчаны Саветам Рэспублікі. Іншыя падставы датэрміновага спынення паўнамоцтваў мясцовых Саветаў дэпутатаў вызначаюцца законам.

Артыкул 124. Кампетэнцыя, парадак стварэння і дзейнасці органаў мясцовага кіравання і самакіравання вызначаюцца заканадаўствам.

РАЗДЗЕЛ VI.

ПРАКУРАТУРА. КАМІТЭТ ДЗЯРЖАўНАГА КАНТРОЛЮ ГЛАВА 7. ПРАКУРАТУРА

Артыкул 125. Нагляд за дакладным і аднастайным выкананнем законаў, дэкрэтаў, указу і іншых нарматывных актаў міністэрствамі і другімі падведнымі Савету Міністраў органамі, мясцовымі прадстаўнічымі і выканаўчымі органамі, прадпрыемствамі, арганізацыямі і ўстановамі, грамадскімі аб'яднаннямі, службовымі асобамі і грамадзянамі ўскладаецца на Генеральнага пракурора Рэспублікі Беларусь і падначаленых яму пракурораў.

Пракуратура ажыццяўляе нагляд за выкананнем законаў пры расследаванні злачынстваў, адпаведнасцю закону судовых рашэнняў па грамадзянскіх, крымінальных справах і справах аб адміністрацыйных правапарушэннях, у выпадках, прадугледжаных законам, праводзіць папярэдняе следства, падтрымлівае дзяржаўнае абвінавачванне ў судах.

Артыкул 126. Адзіную і цэнтралізаваную сістэму органаў пракуратуры ўзначальвае Генеральны пракурор, які назначаецца Прэзідэнтам са згоды Савета Рэспублікі.

Ніжэйстаячы пракуроры назначаюцца Генеральным пракурорам.

Артыкул 127. Генеральны пракурор і ніжэйстаячы пракуроры незалежныя ў ажыццяўленні сваіх паўнамоцтваў і кіруюцца заканадаўствам. У сваёй дзейнасці Генеральны пракурор падсправаздачны Прэзідэнту.

Артыкул 128. Кампетэнцыя, арганізацыя і парадак дзейнасці органаў пракуратуры вызначаюцца заканадаўствам.

ГЛАВА 8. КАМІТЭТ ДЗЯРЖАўНАГА КАНТРОЛЮ

Артыкул 129. Дзяржаўны кантроль за выкананнем рэспубліканскага бюджэту, выкарыстаннем дзяржаўнай уласнасці, выкананнем актаў Прэзідэнта, Парламента, Урада і іншых дзяржаўных органаў, якія рэгулююць адносіны дзяржаўнай уласнасці, гаспадарчых, фінансавых і падатковых адносін, ажыццяўляе Камітэт дзяржаўнага кантролю.

Артыкул 130. Камітэт дзяржаўнага кантролю ўтвараецца Прэзідэнтам.

Старшыня Камітэта дзяржаўнага кантролю назначаецца Прэзідэнтам.

Артыкул 131. Кампетэнцыя, арганізацыя і парадак дзейнасці Камітэта дзяржаўнага кантролю вызначаюцца заканадаўствам.

РАЗДЗЕЛ VII.

ФІНАНСАВА-КРЭДЫТНАЯ СІСТЭМА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Артыкул 132. Фінансава-кредытная сістэма Рэспублікі Беларусь уключае бюджэтную сістэму, банкаўскую сістэму, а таксама фінансавыя сродкі пазабюджэтных фондаў, прадпрыемстваў, устаноў, арганізацый і грамадзян.

На тэрыторыі Рэспублікі Беларусь праводзіцца адзіная бюджэтна-фінансавая, падатковая, грашовая-кредытная, валютная палітыка.

Артыкул 133. Бюджэтная сістэма Рэспублікі Беларусь уключае рэспубліканскі і мясцовыя бюджэты.

Даходы бюджэту фарміруюцца за кошт падаткаў, якія вызначаюцца законам, іншых абавязковых плацяжоў, а таксама іншых паступленняў.

Агульнадзяржаўныя расходы ажыццяўляюцца за кошт рэспубліканскага бюджэту ў адпаведнасці з яго расходнай часткай.

У адпаведнасці з законам у Рэспубліцы Беларусь могуць стварацца пазабюджэтных фонды.

Артыкул 134. Парадак складання, зацвярджэння і выканання бюджэтаў і дзяржаўных пазабюджэтных фондаў вызначаюцца законам.

Артыкул 135. Справаздачка аб выкананні рэспубліканскага бюджэту прадстаўляецца на разгляд Парламента не пазней пяці месяцаў з дня заканчэння справаздачнага фінансавога года.

Справаздачы аб выкананні мясцовых бюджэтаў падаюцца на разгляд адпаведных Саветаў дэпутатаў у вызначаны заканадаўствам тэрмін.

Справаздачы аб выкананні рэспубліканскага і мясцовых бюджэтаў публікуюцца.

Артыкул 136. Банкаўская сістэма Рэспублікі Беларусь складаецца з Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь і іншых банкаў. Нацыянальны банк рэгулюе крэдытныя адносіны, грашовае абарачэнне, вызначае парадак разлікаў і валодае выключным правам эмісіі грошай.

РАЗДЗЕЛ VIII.

ДЗЕЙННЕ КАНСТЫТУЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ І ПАРАДАК ЯЕ ЗМЯНЕННЯ

Артыкул 137. Канстытуцыя валодае найвышэйшай юрыдычнай сілай. Законы, дэкрэты, указы і іншыя акты дзяржаўных органаў выдаюцца на падставе і ў адпаведнасці з Канстытуцыяй Рэспублікі Беларусь.

У выпадку разыходжання закона, дэкрэта або ўказа з Канстытуцыяй дзейнічае Канстытуцыя.

У выпадку разыходжання дэкрэта або ўказа з законам закон мае вяршэнства толькі тады, калі паўнамоцтва на выданне дэкрэта або ўказа былі прадстаўлены законам.

Артыкул 138. Пытанне аб змяненні і дапаўненні Канстытуцыі разглядаецца палатамі Парламента па ініцыятыве Прэзідэнта або не менш як 150 тысяч грамадзян Рэспублікі Беларусь, якія валодаюць выбарчым правам.

Артыкул 139. Закон аб змяненні і дапаўненні Канстытуцыі можа быць прыняты пасля двух абмеркаванняў і адабрэння Парламантам з праемежам не менш трох месяцаў.

Змяненні і дапаўненні Канстытуцыі Парламантам не праводзяцца ў перыяд надзвычайнага становішча, а таксама ў апошнія шэсць месяцаў паўнамоцтваў Палаты прадстаўнікоў.

Артыкул 140. Канстытуцыя, законы аб унясенні ў яе змяненні і дапаўненні, аб уяўленні ў дзеянне ўказаў законаў, акты аб тлумачэнні Канстытуцыі лічацца прынятымі, калі за іх прагаласавала не менш як дзве трэці ад поўнага складу кожнай з палат Парламента.

Змяненні і дапаўненні Канстытуцыі могуць быць праведзены праз рэферэндум. Рашэнне аб змяненні і дапаўненні Канстытуцыі шляхам рэферэндуму лічыцца прынятым, калі за яго прагаласавала большасць грамадзян, унесеныя ў спісы для галасавання.

Раздзелы I, II, IV, VIII Канстытуцыі могуць быць зменены толькі шляхам рэферэндуму.

РАЗДЗЕЛ IX.

ЗАКЛЮЧНЫЯ І ПЕРАХОДНЫЯ ПАЛАЖЭННІ

Артыкул 141. Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь 1994 года са змяненнямі і дапаўненнямі, прынятымі на рэспубліканскім рэферэндуме (гэтай Канстытуцыя), уступае ў сілу з дня яе апублікавання, за выключэннем яе асобных палажэнняў, якія ўступаюць у сілу ў тэрміны, устаноўленыя гэтай Канстытуцыяй. Адначасова спыняюцца дзеянне Закона Рэспублікі Беларусь «Аб парадку ўступлення ў сілу Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь».

Артыкул 142. Законы, указы і іншыя акты, што дзейнічалі на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь да ўвядзення ў дзеянне гэтай Канстытуцыі, прымяняюцца ў частцы, якая не супярэчыць Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 143. У месячны тэрмін з дня ўступлення ў сілу гэтай Канстытуцыі Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь і Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь фарміруюць Палату прадстаўнікоў з ліку дэпутатаў Вярхоўнага Савета, выбраных да дня прызначэння даты правядзення рэспубліканскага рэферэндуму 1996 года. Пры гэтым дэпутаты Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь захоўваюць свае паўнамоцтвы на працягу тэрміну, прадугледжанага гэтай Канстытуцыяй. Тэрмін іх паўнамоцтваў лічыцца з дня ўступлення ў сілу гэтай Канстытуцыі.

Савет Рэспублікі фарміруецца ў парадку, прадугледжаным артыкулам 91 гэтай Канстытуцыі.

Калі ў названы тэрмін склад Палаты прадстаўнікоў не будзе сфарміраваны з прычыны рознагалосся паміж Прэзідэнтам і Вярхоўным Саветам, Прэзідэнт у адпаведнасці з пунктамі 2 і 3 артыкула 84 гэтай Канстытуцыі распускае Вярхоўны Савет і прызначае выбары ў Парламент.

Артыкул 144. Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь захоўвае свае паўнамоцтвы. Тэрмін яго паўнамоцтваў лічыцца з дня ўступлення ў сілу гэтай Канстытуцыі.

Артыкул 145. Урад Рэспублікі Беларусь набывае з дня ўступлення ў сілу гэтай Канстытуцыі ўстаноўленыя ёю права і абавязкі.

Артыкул 146. Прэзідэнт, Парламент, Урад на працягу двух месяцаў з дня ўступлення ў сілу гэтай Канстытуцыі ўтвараюць і фарміруюць названыя ў ёй органы ў парадку, устаноўленым гэтай Канстытуцыяй, калі іншае не прадугледжана часткай трэцяй артыкула 143 Канстытуцыі.

Перадрукуюцца са спецы

радукцыя ў хуткім часе створыць канкурэнцыю на сусветным рынку

«ЛО»:

ПРАЙШЛІ ШЛЯХ АД ЛЕТУЦЕННІКАЎ ДА РЭАЛІСТАЎ»

Лічбы біяграфіі

- 1958** — упершыню за адзін месяц рэалізавана больш за адзін мільён квадратных метраў аконнага шкла
- 1961** — прадпрыемства пераведзена на новы від паліва — прыродны газ
- 1966** — Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР за датэрміновае выкананне сямігадовага плана, распрацоўку і асваенне новых відаў шклавырабавых тэхнічных прызначэння, дасягнутыя поспехі ў развіцці і ўдасканаленні вытворчасці калектыву ўзнагароджаны ордэнам Леніна. 37 лепшых працаўнікоў адзначаны ўрадавымі ўзнагародамі, а шклавару Я. К. Шчытову прысвоена званне Героя Сацыялістычнай Працы
- 1967** — завод ўзнагароджаны Памятным сцягам ЦК КПСС, Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, Савета Міністраў СССР і ВЦСПС, які пакінуты на прадпрыемстве на вечнае захоўванне; заводу прысвоена званне прадпрыемства высокай культуры вытворчасці; шклозаводцы дэманстравалі сваю прадукцыю на міжнародным кірмашы ў Лейпцыгу і на выстаўцы «Навукава-тэхнічны дасягненні ў СССР» у Будапешце
- 1970** — завод пачаў працаваць па метаду калектыву Шчокінскага хімкаміна
- 1973** — вітрынае шкло прадпрыемства першым у СССР атрымала ганаровы Знак якасці
- 1975** — укаранёна першая чарга аўтаматызацыі сістэмы кіравання вытворчасцю
- 1980** — завод занесены на Усесаюзную Дошку гонару ВДНГ СССР
- 1981** — пачаў працаваць цэх узорыстага і арміраванага шкла
- 1984** — уведзены цэх па выпуску труб з бораблікатнага шкла
- 1989** — завод стаў арэндным прадпрыемствам
- 1990** — пачаў работу цэх па вытворчасці шкла для аўтааўтамабільнай прамысловасці
- 1991** — пачатак будаўніцтва вытворчасці паліраванага шкла
- 1994** — завод пераўтварыўся ў акцыянернае таварыства «Гомельшкло»

нарадзе ў Маскве ў 1988 годзе было даўніцтва ў краіне буйнейшай у Еўропе аванага шкла. І калі пачалі абмяркоўваць, слова папрасіў Павел Уладзіміравіч тады галоўным інжынерам Гомельскага, што калектыву гатоў узяць на сядаўнае заданне. У Мінску яго паўшчынаўку шапка, як можна пабудавалі такі ў Масквы белакаменнай не прагнара-адлавадзена пастава ЦК КПС і Саве-ходнасці рэканструкцыі Гомельскага ініцыяцыянальных мерапрыемстваў, зья-і яго рабочага пасёлка. Па сутнасці, прадпрыемства з самай прагрэсіў-а прадукцыі, якая павінна адлавадз-а ўвёлі і г. д. За суткі завод будзе перапра-аў сыравіны, а гэта шэсцьсот—васемсот тысяч квадратных метраў шкла замест адной і г. д. Асноўная лінія была выраблена на дыяльнага шклянога абсталявання, мно-вераданецка, Саратава, Санкт-Пецяр-алекае замежа як у праектаванні, так ння новага завода не ўдзельнічала, бо

якасці і тэхналагічныя параметры абсталявання Расіі, Украі-ны і Беларусі для нашай вытворчасці не горшыя за заходнія. Дарэчы, гэта адзначалі і спецыялісты з Англіі, Германіі і Іта-ліі, якія нават здзіўляліся, што ў такіх цяжкіх эканамічных умо-вах нам удалося вырабіць гэтае абсталяванне.

— Дарэчы, а сыравіна адкуль? Можа хоць яна за-межная?

— Ды не. На 75 працэнтаў — мясцовая. Пясок — з Доб-рушскага раёна, даймагі — з Віцебшчыны, мел — з Ваўка-выска, сода і паліваў шпат — з Расіі і Украіны.

— Калі пачалося будаўніцтва новай вытворчасці?

— У 1991 годзе, калі пачаўся развал Савецкага Саюза. Мы атрымалі ад дзяржавы ўсяго дзевяць працэнтаў таго фін-ансавання, які нам быў неабходны. Гэта, самі разумеюць, мізэр. Да таго ж нам далі дакладна зразумець: большага ад дзяржавы не чакайце, бо ў яе няма грошай. Што рабіць бы-ло ў такіх умовах? Знаходзіць нейкае выйсце, каб не выле-цець у трубу. Таму кіраўнікі завода пачалі шукаць інвестараў, якія б уклілі свае грошы ў нашу вытворчасць з выгадай і для нас, і для іх. Заходнія інвестары, ацаніўшы нашу сітуацыю, ад прапаноў завадчан катэгарычна адмовіліся, расійскія і бела-рускія банкіры і камерцыйныя структуры — таксама, экспер-ты Міжнароднага валютнага фонду па вялікаму рахунку ўсупр'э-а не прынялі нашу новую справу. Адным словам, усе, да каго мы ні звярталіся па дапамогу, лічылі нас наўнымі летуценні-камі: маўляў, не пабудавалі вам новы завод. І мы вельмі за-давалены, што яны памыліліся.

У той час, калі на парадак дня ў нашай дзяржаве паўста-ла пытанне рэформіравання эканомікі, нам прыйшла ідэя ак-цыяніраваць прадпрыемства, над якой мы нямаю папраца-валі. Калектыву змяніў форму ўласнасці дзякуючы таму, што было арганізавана акцыянернае таварыства «Гомельшкло». Заснавальнікамі яго сталі працаўнікі завода, гомельскае прад-прыемства па транспарту нафты «Дружба», «Белпрамбуд-банк», аблвыканком, якія ўклілі ў будаўніцтва новага аб'екта

каля 55 мільёнаў долараў. Статутны фонд таварыства — адзін з буйнейшых у Рэспубліцы Беларусь — дваццаць мільёнаў долараў. А старшынёй праўлення яго мы абралі дырэктара прадпрыемства транспарту нафты «Дружба», дэпутата Вяр-хоўнага Савета РБ Рыгора Гаўрылавіча Вараніцкага. І не за-то, што ў гэтага калектыву знаходзіцца кантрольны пакет акцый, а па той прычыне, што ён — вельмі вопытны кіраўнік, які выдатна арганізаваў работу свайго калектыву, і мы спа-дзяёмся, што яго веды і талент спатрэбяцца і на нашым прад-прыемстве.

— Я ведаю, Валеры Аляксеевіч, што вы былі пры-значаны генеральным дырэктарам акцыянернага тавары-ства каля двух месяцаў назад. Члены праўлення ад-нагалосна падтрымалі вашу кандыдатуру. Мусіць, па той прычыне, што вы не толькі як след валодаеце тэхнало-гіяй вытворчасці, але і ўмеце ладзіць з людзьмі, з'яў-ляючыся адначасова і патрабавальным кіраўніком, і доб-рым арганізатарам. Раскажыце пра сябе.

— Мне сорак шэсць гадоў. Пасля заканчэння сельскай шко-лы і Беларускага інстытута інжынернага чыгуначнага транспар-ту, службы ў арміі працаваў майстрам, прабабам, галоўным інжынерам у будаўнічых арганізацыях Гомеля, узводзіў такія гіганты, як хімічны завод, «Гомсельмаш». У 1991 годзе быў запрошаны на шклозавод у якасці намесніка дырэктара па будаўніцтву. На той час гэта быў самы буйны і складаны аб'ект у вобласці.

— Скажыце прама, што вам выпала вялікая адказнасць па запуску завода ў эксплуатацыю. Ці адчуваеце вы, скажам так, хваляванне ад новай пасады?

— Перш чым адказаць на гэта пытанне, хачу сказаць сло-вы ўдзячнасці работнікам генпрадпраднай арганізацыі — гомель-скага трэста № 27 і яе субпрадпрадчым — трэсту «Гомель-тэхмантаж», гомельскім упраўленням трэстаў «Белсантэхман-таж», «Белэлектрамонтаж» і інш. За рэкордна кароткі тэрмін і з якасцю, якую адзначаюць не толькі спецыялісты Дзяржбуда, але і замежныя спецыялісты, яны здолелі ўвесці завод, які ў сваёй галіне па аб'ёмах вытворчасці не мае роўных у Еўропе. Азіраючыся назад, некай не верыцца, што можна бы-ло ўзяцца гэта будоўлю, калі эканоміка ляжыць на баку, бо ў 99 выпадках са 100 такая будоўля, як кажуць, «не бярэцца». А тое, што здарылася ў нас, — гэта канцэнтрацыя і шанца-вання, і сустрэч з людзьмі, якія аказаліся вельмі карыснымі, і, безумоўна, здаровага аптымізму.

Сапраўды, асабіста ў мяне зараз вельмі адказны перыяд, і я, вядома ж, хвалююся і за новую вытворчасць, і за яе выні-кі. Пуск завода мы пачынаем напярэдадні зімы. 22 кастрыч-ніка мы распалілі печ, і дзесьці 5—7 снежня пры тэмперату-ры ў 1560 градусаў будзе пушчана лент паліраванага шкла. Усе гэтыя 40—45 сутак у нас вельмі напружаная работа круг-лыя суткі — дзяжурства і нашых спецыялістаў, і з іншых арга-нізацый, у тым ліку з абласнога аддзялення дзяржаўнай ін-спекцыі працы, якая кантралюе пытанні аховы працы, беспекі і высокай эфектыўнасці вытворчасці і аказвае ў гэтым прад-прыемству сваю дапамогу. Вядома ж, з парадку дня не зні-каюць такія пытанні, як спыненне старой вытворчасці, пера-арыентацыя большай часткі калектыву на новую справу і яшчэ многае-многае іншае.

— Дарэчы, Валеры Аляксеевіч, колькі працэнтаў у аб'ёме ўсёй таварнай прадукцыі будзе займаць новая вытворчасць?

— Каля дзевяноста. Астатняе — гэта выпуск пенашкла, бутэ-лек, шкла для аўтамабіляў, халадзільнікаў, газавых гліт і г. д.

— Раней вы казалі, што новая прадукцыя — паліра-ванае шкло — будзе адпавядаць міжнародным стандар-там якасці. Чым яно адрозніваецца ад шкла, якое за-вод вырабляў доўгія гады?

— Сваёй якасцю, якая на некалькі парадкаў будзе вышэй. Справа ў тым, што тут будзе прымяняцца сучасная сусвет-ная тэхналогія вырабу шкла так званым флавтаспосабам. За-мест вертыкальнага выцягвання шкла ўведзены новы пра-грэсіўны элемент — ванна, у якой знаходзіцца 240 тон рас-плаўленага волава. У не паступае шкламаса, якая праходзіць там паліроўку з двух бакоў і сфармаванай лентай ідзе па да-лейшаму тэхналагічнаму канвееру. Паверхня шкла атрымлі-

ваецца бездэфектнай, без механічных пашкоджанняў, з куды большай святлопрапусканай здольнасцю.

— Ці праўда, што такія лініі і прыблізна такой магут-насці маюцца толькі ў Японіі і Англіі?

— Праўда. І гэта азначае, што мы будзем выпускаць шкло такой жа якасці, як і на Захадзе.

— У сувязі з гэтым хацелася б даведацца, як там успрымаюць вестку аб з'яўленні такога шклянога «мон-стра» ў Беларусі, які, мяркуючы па ўсім, складае ім кан-курэнцыю?

— З аднаго боку, з сур'ёзнай насяражанасцю, бо канку-рэнцыя сапраўды будзе, таму што мы павядаём барацьбу за пашырэнне рынку збыту за мяжой. А з другога — і гэта ўжо датычыць спажывцоў — з пэўнай цікаўнасцю і чаканнем, бо наша прадукцыя будзе танней за заходнюю. Ужо зараз да нас прыязджае шмат прадстаўнікоў з краін далёкага замеж-жа: хто — проста паглядзець, павучыцца, хто — пацкавіцца цэнамі, хто — заключыць кантракт. Сярод іх галандцы, юга-славы, туркі, фірмы Ірака, іншых краін.

— Які тэрмін акупнасці будаўніцтва завода?

— Экспертная група «Белпрамбудбанка» назвала яго — два з паловай гады.

— Напэўна, аб дзве дзесяці гаварыць яшчэ рана?

— Вядома ж рана. Мы іх пакуль што не атрымліваем. Га-лоўнае — запусціць вытворчасць у эксплуатацыю, куды і ўклад-валі грошы, тужэй зацкаючы свае паясы. Праўда, затрымак у атрыманні зарплат, якая ў сярэднім у прапрамсаналу за-вода складае 1.600 тысяч, не было. Але немалая цяжкасць ў нас ёсць: многія прадпрыемствы з намі свечасова не раз-лічваюцца, ды і мы таксама маем запавычанасць.

— Мяркуючы па ўсім, на новай вытворчасці паліпа-шаюцца ўмовы працы людзей?

— Безумоўна, і не толькі. Бо павышаецца ўзровень меха-нізацыі і аўтаматызацыі рабочых месцаў, колькасць якіх уз-расце, паліпашаецца экалагічная абстаноўка, што ва ўмовах павышанага радыяактыўнага фону Гомельскай вобласці мае немалаважнае значэнне.

І наогул, хачу сказаць, што нават у сённяшняй складанай сітуацыі мы стараемся максімум увагі ўдзяляць сацыяльным пытанням. З канца васьмідзесятых гадоў завод здаваў у сваім рабочым пасёлку Касцюкоўка то жылы дом, то малася-мейку, то інтэрнат. Пазатэнь мы ўвёлі ў строй дзеючы 107-кватэрны дом жыллёва-будаўнічага кааператыва, сёлета ўжо засялілі яшчэ адзін гмах — 118-кватэрны. У наступным годзе маем намер праводзіць палітыку так звананага мансарднага до-мабудавання. У Касцюкоўцы многія дамы трох-, чатырохпа-вяховыя, і мы адным з першых у Рэспубліцы Беларусь пры-нялі ідэю надбудовы на іх яшчэ аднаго паверха. Гэта будзе значна танней, чым новае будаўніцтва, а матэрыялы тут бу-дуць прымяняцца самыя сучасныя — дрэва з уцяпляльнікам па імпартаў тэхналогіі. Мы заказалі ўжо дакументацыю на дваццаць такіх дамоў і выдаткавалі на гэтыя мэты паўмільяр-да рублёў. Будаўніцтва мяркуюем весці на ўмовах жыллёва-кааператывных пачаткаў.

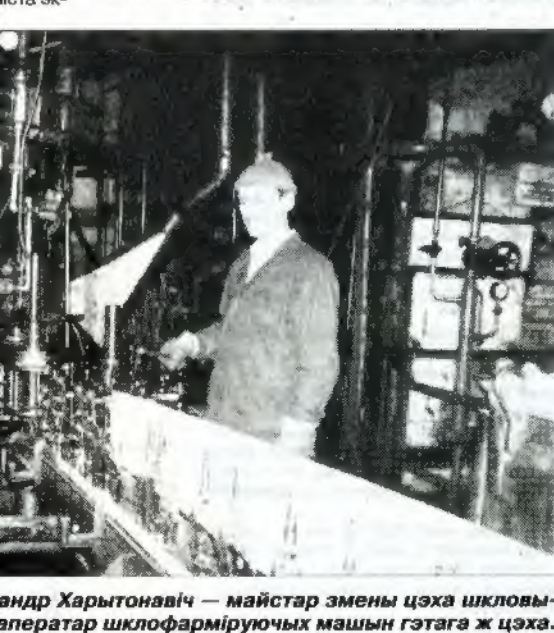
Дзёйнічае наш санаторый-прафілакторый на сто месцаў. Там мы запусцілі дзве свідравіны мінеральнай вады — літвой і лячэбнай. Сёлета арандавалі базу адпачынку пад Адэсай, куды былі арганізаваны чатыры заезды нашых працаўнікоў, а дзеці адраўляліся на Нарачь. У нас ёсць выдатны Палац культуры і Палац спорту, якія не перапыняюць сваю работу і зараз. Тут працуюць ансамблі — цыркавы, песні, шматлікія спартыўныя секцыі. Скажыце, калі ласка, а ў многіх гарадах ці райцэнтрах вы ўбачыце, каб кожную нядзелю на плошч-іграў духавыя аркестры? А ў нас іграе. Бесплатна. І людзі пры-ходзяць яго паслухаць. А калі надыходзіць якое свята, плошча рабочага пасёлка, як гаворыцца, гудзе ад людзей. Адным сло-вам, жывём, не падаем духам, змагаемся за лепшае.

— Мы ведаем, Валеры Аляксеевіч, што ў вашай но-вай справе будзе нямала цяжкасцей і праблем, шмат перашкод. Таму шчыра жадаем паспяхова пераадолець іх і ўпэўнена крочыце да светлых гарызонтаў. У вашага калектыву для гэтага ёсць усё — працавітасць, старан-насць, палёт творчай думкі.

— Дзякуй на добрым слове.

скаватара Яраслава Калінскага. Усё жыццё яго звязана з родным прадпрыемствам, і на ўсюкую дару-чаную работу ці то па нарыхтоўцы сыравіны, ці на ліквідацыю нейкай аварыі ён адклікаецца з вялікай адказнасцю, не лічычы ні з часам, ні з фізічнымі напружаннямі. Тое ж самае можна сказаць і пра яго жонку Алену — лабарантку медсаннасі, дачку Жан-ну, якая без адрыву ад вытворчасці закончыла ін-стытут і працуе канструктарам, і зяця — брыгадзі-ра слесару Сяргею Дзям'янцава.

Пасля заканчэння Беларускага тэхналагічна-га інстытута прыйшла да нас Раіса Петухова. Бы-

Андрэ Харытонавіч — майстар змены цэха шкловы-аператар шклофарміруючых машын гэтага ж цэха.

□ На здымку: ФІЛІПАЎ Аляксандр Яўгенавіч — інжынер-электронік аддзела АСК; ПАРФЯНКАВА Святлана Барысавна — інжынер-праграміст аддзела АСК; БАГАЧЭНКА Алена Пятроўна — інжынер-праграміст аддзела АСК.

ла яна лабаранткай, майстрам, тэхнолагам і вы-расла да інжынера-тэхнолага новай вытворчас-ці, дае ўзначаліла групу кантролю на работах па ўзвядзенню шкловарнай печы і флаатванні — адных з асноўных пазіцый новага завода.

Высокакваліфікаваным спецыялістам зарэка-мендаваў сябе і наладчык шклофармаванчых ма-шын Мікалай Жалезнякоў. Ён — актыўны рацыя-налізатар. Дзякуючы яго стараннасці і ўменню было паскорана асваенне новай прадукцыі — шклатары.

Добрыя словы хачу сказаць і пра галоўнага

тэхнолага прадпрыемства Уладзіміра Горгача і начальніка пенашкла Віктара Палакова. Яны пра-вядлі шэраг работ па зберажэнню электраэнергіі і павышэнню эфектыўнасці вытворчасці. У выні-ку з тэхналогіі былі выключаны дымасосы, якія спажывалі вялікую колькасць электраэнергіі.

Перадавікі вытворчасці — гэта наш гонар. І ня-ма сумнення, што іх прыклад будзе садзейнічаць далейшаму руху наперад усяго прадпрыемства.

Эдуард ВАЯВОДАЎ, намеснік генеральнага дырэктара па вытворчасці.

АО «ГОМЕЛЬСТЕКЛО» ПРЕДЛАГАЕТ ДЛЯ РЕАЛИЗАЦИИ:

- стекло оконное полированное ГОСТ 111-90
- марки М1 — М4
- толщина 2,3,4,6 мм;
- пеностекло в виде блоков, пенокрошки;
- стекло «триплекс»;
- стекло закаленное;
- бутылка — тип III (коньячная)

Контактный телефон в Гомеле 97-33-69; факс 55-96-34.

НАШ АДРАС:

246645 Гомель, г. п. Касцюкоўка, Акцыянернае таварыства «Гомельшкло»

тэлетайп 110123 Шкло
факс 8(0232) 55-96-34,
тэлефоны 97-00-80, 97-31-73,
97-31-64, 52-16-585

Матэрыялы рэкламна-інфармацыйнай ста-ронкі падрыхтавалі Уладзімір ДВОРКІН, Ула-дзімір ПЕРНІКАЎ.

ІМЕМ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

ЗАКЛЮЧЭННЕ КАНСТЫТУЦЫЙНАГА СУДА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Аб адпаведнасці Канстытуцыі і законам Рэспублікі Беларусь пунктаў 2.2, 2.5 і 3 пастановы Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь ад 6 верасня 1996 года «Аб правядзенні рэспубліканскага рэферэндуму ў Рэспубліцы Беларусь і мерах па яго забеспячэнню».

Канстытуцыйны суд Рэспублікі Беларусь у складзе старшынства — Старшыні Канстытуцыйнага суда Ціхіна В. Г., намеснік Старшыні суда Фадзеева В. А., суддзья Васілевіч Г. А., Васхевіч А. Е., Кенік К. І., Пастухов М. І., Падгурскі В. В., Серада Н. М., Цішкевіч С. І., Філіпчык Р. І., Чудакова М. Ф.

а ўдзеле: прадстаўнікоў Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь як боку па справе, што выдала нарматывы акт:

Калыкіна С. І. — члена Прэзідыума Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь;

Макушова Т. А. — сакратара Пастаяннай камісіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь па дзяржаўнаму будаўніцтву і мясцоваму самакіраванню;

Матусевіч А. В. — дырэктара Беларускага інстытута дзяржаўнага будаўніцтва і заканадаўства;

Юрков Г. І. — загадчыцы аддзела экспертна-прававага кіравання Сакратарыята Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь;

экспертаў:

Бераўцова В. А. — дырэктара юрыдычнай фірмы «Бараўцова і Салой»;

Броўкі Ю. П. — доктара юрыдычных навук, прафесара кафедры міжнароднага права Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта;

Галаўко А. А. — доктара юрыдычных навук, прафесара кафедры канстытуцыйнага права Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта;

Лішчынская С. Е. — кандыдата юрыдычных навук, дацэнта, галоўнага эксперта-каардынатара навуковага напрамку Нацыянальнага цэнтру стратэгічных ініцыятыў «Усход-Заход»;

Сажанай В. В. — кандыдата юрыдычных навук, дацэнта кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта;

Сільчанка Н. В. — доктара юрыдычных навук, прафесара, загадчыцы кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта;

свадакаў:

Абрамчына А. М. — намесніка Кіраўніцы Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь;

Лубоўскага В. Е. — намесніка начальніка Галоўнага кіраўніцтва па рабоце з органами заканадаўчай і судовай улады Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь;

Марыска А. В. — начальніка Галоўнага кіраўніцтва прававага забеспячэння Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь;

Пласкавіцкага А. Л. — намесніка начальніка Галоўнага кіраўніцтва прававага забеспячэння Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь;

разгледзеў у адкрытым судовым пасяджэнні справу «Аб адпаведнасці Канстытуцыі і законам Рэспублікі Беларусь пунктаў 2.2, 2.5 і 3 пастановы Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь ад 6 верасня 1996 года «Аб правядзенні рэспубліканскага рэферэндуму ў Рэспубліцы Беларусь і мерах па яго забеспячэнню».

У судовым пасяджэнні прынялі ўдзел:

Навікаў В. Н. — Поруша намеснік Старшыні Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь,

Міранічкіна І. А. — намеснік Старшыні Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь,

Канякшова В. С. — намеснік Старшыні Вышэйшага Гаспадарчага суда Рэспублікі Беларусь,

Савіцкі І. Ф. — намеснік Генеральнага пракурора Рэспублікі Беларусь,

Сукала В. А. — Міністр юстыцыі Рэспублікі Беларусь.

Вытворчасць па справе ўзбуджана Канстытуцыйным судом 20 верасня 1996 года на

падставе часткі другой артыкула 127 Канстытуцыі, часткі другой артыкула 5 Закона «Аб Канстытуцыйным судзе Рэспублікі Беларусь» на погляд суда. Прычынай да ўзбуджэння вытворчасці па справе з'явілася просьба Старшыні Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь Шарэцкага С. Г.

Правярцы належалі пункты 2.2, 2.5 і 3 пастановы Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь ад 6 верасня 1996 года «Аб правядзенні рэспубліканскага рэферэндуму ў Рэспубліцы Беларусь і мерах па яго забеспячэнню» (Беларускі Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь, 1996 г., № 26, арт. 492).

У адпаведнасці з артыкуламі 74 і 83 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь паставіў правесці ў Рэспубліцы Беларусь 24 лістапада 1996 года рэспубліканскі рэферэндум, уключаючы ў бюлетэны для тайнага галасавання адначасова з іншымі наступнымі пытаннямі:

«Прыняцц Канстытуцыю Рэспублікі Беларусь 1994 года са змяненнямі і дапаўненнямі (новая рэдакцыя Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь), прапанаванымі Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь А. Р. Лукашэнкам» (пункт 2.2).

«Прыняцц Канстытуцыю Рэспублікі Беларусь 1994 года са змяненнямі і дапаўненнямі, прапанаванымі дэпутатамі фракцый камуністаў і аграрыяў» (пункт 2.5).

У пункце 3 правяралася акт Вярхоўнага Савета паставіў, што ў адпаведнасці з артыкуламі 1, 14, 39 Закона Рэспублікі Беларусь «Аб народным галасаванні (рэферэндуме) у Рэспубліцы Беларусь» пытанні, прадугледжаныя ўказанымі пунктамі Пастановы, выносяцца на абавязковы рэферэндум, рашэнні якога з'яўляюцца канчатковымі і маюць абавязковую сілу на ўсёй тэрыторыі Рэспублікі Беларусь.

Выслушавшы прадстаўнікоў бакоў па справе, сведкаў, экспертаў, вывучыўшы матэрыялы справы, прааналізавалі становішча Канстытуцыі, законаў Рэспублікі Беларусь, іншых нарматываў актаў, міжнародных дагавораў, вывучыўшы практыку канстытуцыйнага будаўніцтва ў замежных дзяржавах, Канстытуцыйны суд прыйшоў да наступных вывадаў.

Артыкул 73 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь усталяваў, што для вырашэння важнейшых пытанняў дзяржаўнага і грамадскага жыцця могуць праводзіцца рэспубліканскія рэферэндумы.

У адпаведнасці з артыкуламі 74 Канстытуцыі рэспубліканскія рэферэндумы могуць быць ініцыяваныя Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь, групай дэпутатаў Вярхоўнага Савета ў колькасці не менш як 70 чалавек, а таксама грамадзянамі Рэспублікі Беларусь у колькасці не менш 450 тысяч чалавек. Згодна з артыкуламі 83 Канстытуцыі права назначаць рэферэндум і ўстанаўліваць дату яго правядзення належыць Вярхоўнаму Савету.

Артыкул 149 Канстытуцыі прадугледжвае магчымасць унясення змяненняў і дапаўненняў Канстытуцыі праз рэферэндум.

Як устаноўлена ў судовым пасяджэнні, Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь і групай дэпутатаў Вярхоўнага Савета на разгляд Вярхоўнага Савета былі ўнесеныя праекты змяненняў і дапаўненняў Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.

Паводле ацэнкі беларускіх экспертаў, а таксама замежных вучоных у галіне канстытуцыйнага права ўказаныя змяненні і дапаўненні Канстытуцыі фактычна з'яўляюцца праектамі новай Канстытуцыі. Аднак у дэю-

чай Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь няма крытэрыяў ацэнкі аб'ёма і характэру ўнесёных у яе змяненняў і дапаўненняў. У сувязі з гэтым суд лічыць, што Вярхоўны Савет меў права вынесці на рэферэндум прапанаваныя ініцыятарамі праекты рашэння.

Канстытуцый і Законам «Аб народным галасаванні (рэферэндуме) у Рэспубліцы Беларусь» не вызначана працэдура ўнясення змяненняў і дапаўненняў Канстытуцыі праз рэферэндум. На думку суда, механізм прыняцця такіх змяненняў і дапаўненняў павінен быць заканадаўча ўрэгуляваны, як гэта зроблена, напрыклад, у адносінах да прыняцця Вярхоўным Саветам змяненняў і дапаўненняў Канстытуцыі. Устаноўленне і захаванне асаблівай працэдуры правядзення канстытуцыйнага рэферэндуму з'яўляецца гарантыяй стабільнасці Канстытуцыі — Асноўнага Закона дзяржавы.

Як сведчыць практыка канстытуцыйнага будаўніцтва многіх замежных дзяржаў, вынасенню на рэферэндум канстытуцыйных праектаў паваротнічае абавязковае або прыняцц такіх праектаў парламентам. Рэферэндум можа таксама папярэднічаць прыняццю парламентам канчатковых рашэнняў па Канстытуцыі.

Пры назначэнні рэферэндуму на 24 лістапада 1996 года Вярхоўны Савет як вышэйшы прадстаўнічы і адзіны заканадаўчы орган дзяржаўнай улады Рэспублікі Беларусь аказаўся фактычна выключаным з канстытуцыйнага працэсу.

З улікам патрабаванняў артыкула 11 Закона «Аб Канстытуцыйным судзе Рэспублікі Беларусь», які прадугледжвае, што пры правярцы акта Канстытуцыйны суд мае на ўвазе як літаральны яго сэнс, так і сэнс, нададзены яму практыкай прымянення, суд адзначае наступнае.

Наступныя змяненні і дапаўненні, унесеныя ініцыятарамі ў першапачатковыя праекты, выключалі, на думку суда, магчымасць правядзення рэферэндуму па зацверджаных 6 верасня 1996 года праектах рашэнняў. Таму Вярхоўнаму Савету трэба вярнуцца да перагляду сваёй пастановы ў частцы вынасення на рэферэндум тэкстаў змяненняў і дапаўненняў Канстытуцыі.

Фармулёўкаў пытанняў, якія змяшчаны ў п. п. 2.2 і 2.5 правяралася пастановы Вярхоўнага Савета, не адпавядаюць прад'яўленым артыкулам 3 Закона аб рэферэндуме патрабаванням, а таксама сэнсу вынесены на рэферэндум праектаў рашэнняў. У адпаведнасці з Законам у бюлетэны для галасавання павінны ўключаліся фармулёўкі пытанняў, а не фармулёўкі сцвярджэнняў.

Акрамя таго, нельга прызнаць юрыдычна беззадарнай фармулёўку пытанняў аб прыняцці Канстытуцыі 1994 года ў цэлым, паколькі на рэферэндум выносяцца змяненні і дапаўненні Канстытуцыі.

Прымаючы да ўвагі ўказаныя абставіны, суд лічыць, што ўнясенне пытанняў, прадугледжаных п. п. 2.2 і 2.5 правяралася пастановы Вярхоўнага Савета, на абавязковы рэферэндум, рашэнне якога з'яўляецца канчатковым і зацвярджэння не патрабуе, неправамернае.

На падставе выкладаў і кіруючыся артыкуламі 127, 128, 129 Канстытуцыі, артыкуламі 5, 36, 38, 40, 43 Закона «Аб Канстытуцыйным судзе Рэспублікі Беларусь», Канстытуцыйны суд

РАШЫЎ:

1. Прызнаць неадпавядаючым Канстытуцыі і законам Рэспублікі Беларусь пункт 3 пастановы Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь

ад 6 верасня 1996 года «Аб правядзенні рэспубліканскага рэферэндуму ў Рэспубліцы Беларусь і мерах па яго забеспячэнню» ў частцы вынасення праектаў змяненняў і дапаўненняў Канстытуцыі на абавязковы рэферэндум.

Лічыць гэту норму не маючай юрыдычнай сілы з дня прыняцця.

2. Прапанаваным Вярхоўнаму Савету Рэспублікі Беларусь прывесці пастанову ад 6 верасня 1996 года «Аб правядзенні рэспубліканскага рэферэндуму ў Рэспубліцы Беларусь і мерах па яго забеспячэнню» ў адпаведнасць з гэтым заключэннем.

3. Апублікаваць гэта Заключэнне ў

дэсяцідзённы тэрмін з дня прыняцця ў «Ведомасці Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь», «Народнай газеце», «Звяздзе», а таксама ў тых выданнях, дзе была апублікавана правяралася пастанова.

4. Гэта Заключэнне ўступае ў сілу з дня прыняцця, з'яўляецца канчатковым, абсарджанню і аспротэставанню не падлягае.

Старшынстваючы
Старшыня Канстытуцыйнага
суда Рэспублікі Беларусь
В. Г. ЦІХІНА.

4 лістапада 1996 г., г. Мінск
№ 3-43/96.

АСОБАЕ МЕРКАВАННЕ

суддзю Канстытуцыйнага суда Васілевіч Г. А., Кенік К. І., Філіпчык Р. І. па справе «Аб адпаведнасці Канстытуцыі і законам Рэспублікі Беларусь пунктаў 2.2, 2.5 і 3 пастановы Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь ад 6 верасня 1996 года «Аб правядзенні рэспубліканскага рэферэндуму ў Рэспубліцы Беларусь і мерах па яго забеспячэнню».

Заключэннем Канстытуцыйнага суда ад 4 лістапада 1996 года па гэтай справе прызнаны неадпавядаючым Канстытуцыі п. 3 пастановы Вярхоўнага Савета ў частцы вынасення пытанняў, якія прадугледжаны п. п. 2.2 і 2.5, на абавязковы рэферэндум.

Пагаджаючыся з вывадамі суда аб канстытуцыйнасці п. п. 2.2 і 2.5 пастановы, лчым неабгрунтаваным вывад аб тым, што п. 3 пастановы Вярхоўнага Савета ад 6 верасня 1996 года не адпавядае Канстытуцыі і законам Рэспублікі Беларусь па наступных падставах.

Згодна з часткай другой артыкула 149 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь змяненні і дапаўненні Канстытуцыі могуць быць праведзены праз рэферэндум. Такім чынам, і новая Канстытуцыя можа быць прынята на рэферэндуме.

Артыкул 74 Канстытуцыі прадугледжвае, што рэспубліканскія рэферэндумы назначаюцца Вярхоўным Саветам Рэспублікі Беларусь па прапанове Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Вярхоўны Савет не пазней як за 30 дзён пасля ўнясення на яго разгляд у адпаведнасці з законам прапановы Прэзідэнта аб правядзенні рэферэндуму абавязаны назначыць дату правядзення рэспубліканскага рэферэндуму.

У артыкуле 78 Канстытуцыі ўказана, што парадак правядзення рэспубліканскага і мясцовых рэферэндумаў, а таксама пералік пытанняў, якія не могуць быць вынесены на рэферэндум, вызначаюцца законам Рэспублікі Беларусь.

Законам «Аб народным галасаванні (рэферэндуме) у Рэспубліцы Беларусь» вызначаны парадак правядзення рэспубліканскіх і мясцовых рэферэндумаў, а таксама пералік пытанняў, якія не могуць быць вынесены на рэспубліканскі рэферэндум. Указаным законам дапусцаецца прыняцц і змяненні Канстытуцыі шляхам рэферэндуму (артыкул 36).

Законам урэгуляваны парадак прыняцця пастановы Вярхоўнага Савета па прапанове аб правядзенні рэферэндуму па пытаннях прыняцця і змянення Канстытуцыі. Разам з тым адзначаем, што ў законе не ўрэгуляваны пытанне аб парадку ўнясення прапановы Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь на рэферэндум і разгляд іх Вярхоўным Саветам, так званы дагавор прымаўся ў 1991 г. Аднак адсутнасць у законе такіх нормаў не з'яўляецца падставай для прызнання неканстытуцыйна пастановы Вярхоўнага Савета.

У адпаведнасці з артыкуламі 14 і 15 Закона аб народным галасаванні (рэферэндуме)

Вярхоўны Савет па атрыманні аформленай у належным парадку прапановы аб правядзенні рэферэндуму разглядае пытанне аб назначэнні даты абавязковага або кансультацыйнага рэферэндуму і мерах па яго забеспячэнню.

У пастанове Вярхоўнага Савета аб назначэнні рэферэндума ўказваюцца дата правядзення рэферэндума, фармулёўка паставіўнага на рэферэндум пытання для далейшага ўключэння ў бюлетэны.

Судом устаноўлена, што 7 жніўня 1996 г. Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь звярнуўся ў Вярхоўны Савет з прапановай назначыць рэспубліканскі рэферэндум, а 30 жніўня 1996 года ўнёс праект Закона «Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Канстытуцыю Рэспублікі Беларусь», а таксама праект Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь 1994 года са змяненнямі і дапаўненнямі (новая рэдакцыя Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь).

5 верасня 1996 года дэпутаты фракцыі камуністаў і аграрыяў унеслі ў Вярхоўны Савет прапанову аб правядзенні рэспубліканскага рэферэндуму па пытанні прыняцця змяненняў і дапаўненняў у Канстытуцыю.

Якіх-небудзь парушэнняў у прапановах ініцыятараў не бачым, таму што яны дзейнічалі ў адпаведнасці з Канстытуцыяй і Законам аб народным галасаванні (рэферэндуме).

Вярхоўны Савет разгледзеў прапановы ініцыятараў і прыняў 6 верасня 1996 г. у межах сваёй кампетэнцыі пастанову, якой назначыў дату правядзення рэферэндуму на 24 лістапада 1996 г., уключаючы пытанні, прапануемыя на рэферэндум.

Вывады ў Заключэнні суда аб тым, што пытанні, указаныя ў пунктах 2.2 і 2.5 пастановы павінны быць вынесены на кансультацыйны, а не на абавязковы рэферэндум, паколькі не ўстаноўлена працэдура прыняцця Канстытуцыі на рэферэндуме, не заснаваны на Канстытуцыі і законе. Абавязковасць наяўнасці працэдуры прыняцця Канстытуцыі на рэферэндуме не прэцэдэнтна і Канстытуцыйнай, ні законамі. Працэдура прыняцця законаў рэферэндумам можа адрознівацца ад працэдуры, прадугледжанай для прыняцця законаў Вярхоўным Саветам.

З улікам выкладаў, лчым, што Канстытуцыйны суд выйшаў за межы сваёй пўнамоцтваў, вырашаючы пытанне аб тым, які від рэферэндума — абавязковы або кансультацыйны — павінен праводзіцца.

Суддзі
Г. А. ВАСІЛЕВІЧ, К. І. КЕНІК,
Р. І. ФІЛІПЧЫК.

Гэты Закон вызначае правы асновы і гаранты ажыццяўлення навуковай дзейнасці і абароны яе вынікаў для ўсіх суб'ектаў і ўдзельнікаў гэтай дзейнасці незалежна ад форм арганізацыі і ўласнасці. Закон накіраваны на стварэнне спрыяльных умоў для ажыццяўлення навуковай дзейнасці і на ўзмацненне дзяржаўнай падтрымкі навуцы як неабходнай умовы эканамічнага і сацыяльнага развіцця Рэспублікі Беларусь, павышэння інтэлектуальнага і культурнага ўзроўню яе грамадзян, умацавання аўтарытэту і незалежнасці дзяржавы.

Глава 1. Агульныя палажэнні

Артыкул 1. Асноўныя панііцы,
якія выкарыстоўваюцца ў гэтым Законе

Навуковая дзейнасць — творчая дзейнасць, накіраваная на атрыманне новых ведаў аб чалавеку, прыродзе, грамадстве, штучна створаных аб'ектах і на выкарыстанне навуковых ведаў для распрацоўкі новых спосабаў іх прымянення.

Фундаментальныя навуковыя даследаванні — тэарэтычныя і (або) эксперыментальныя даследаванні, накіраваныя на атрыманне новых ведаў аб асноўных заканамернасцях развіцця прыроды, чалавека, грамадства і штучна створаных аб'ектаў.

Прыкладныя навуковыя даследаванні — даследаванні, накіраваныя на прымяненне вынікаў фундаментальных навуковых даследаванняў, дасягненне практычных мэт і вырашэнне канкрэтных задач.

Падрыхтоўка навуковых работнікаў вышэйшай кваліфікацыі — від навуковай дзейнасці, што ўключае ў сябе вучэбныя мерапрыемствы і правядзенне навуковых даследаванняў з мэтай набывання навуковым работнікам вышэйшай навуковай кваліфікацыі.

Навуковы работнік — асоба, якая валодае неабходнай кваліфікацыяй і прафесійна займаецца навуковай дзейнасцю. Да навуковых работнікаў прыраўноўваюцца асобы, якія вучацца студэнцкай аспіранцтва, ад'юнктуры, дактарантуры ў парадку, што ўстанаўліваецца заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Навуковая арганізацыя — юрыдычная асоба або яе структурнае падраздзяленне, у функцыі якой уваходзіць ажыццяўленне навуковай дзейнасці ў адпаведнасці з артыкуламі 3 гэтага Закона.

Дысертацыя — навуковая кваліфікацыйная работа суіскальнай вучонай ступені, прадстаўленая да абароны ў выглядзе спецыяльна падрыхтаванага рукапісу, манатрафі, падручніка, а ў асобных выпадках — навуковага даклада.

Часовыя навуковыя калектывы — добраахвотнае аб'яднанне фізічных асоб без утварэння юрыдычнай асобы ў мэтах ажыццяўлення навуковай дзейнасці ў адпаведнасці з атрыманым па конкурсу грантам або ў адпаведнасці з дагаворам.

Навуковы фонд — юрыдычная асоба, якая фінансуе навуковую дзейнасць, які правіла, на выніках адкрытых

Закон Рэспублікі Беларусь
Аб навуковай дзейнасці

конкурсам ад імя дзяржавы, ад свайго імя або ад імя фізічных і юрыдычных асоб, што прынялі ўдзел у заснаванні гэтага фонду. Навуковы фонд дзейнічае на падставе статута, зарэгістраванага ва ўстаноўленым парадку.

Грант — мэтавыя сродкі, якія прадастаўляюцца фізічным і (або) юрыдычным асобам на конкурснай аснове ў грашовай ці натуральнай форме на правядзенне навуковых даследаванняў на ўмовах, што вызначаюцца дагаворам або іншым актам.

Спонсар — юрыдычная або фізічная асоба, якая аказвае базавую фінансавую і (або) матэрыяльную дапамогу пры ажыццяўленні навуковай дзейнасці.

Інвестар — юрыдычная або фізічная асоба, якая ажыццяўляе ўкладанні ўласных, пазыковых і іншых прыцягнутых маёмасцяў і інтэлектуальных каштоўнасцяў (інвестыцый) у інвестыцыйны праект.

Артыкул 2. Прававое рэгуляванне адносін у сферы навуковай дзейнасці

Правое рэгуляванне адносін у сферы навуковай дзейнасці ажыццяўляецца на падставе гэтага Закона, іншых актаў заканадаўства Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 3. Віды навуковай дзейнасці

Да відаў навуковай дзейнасці адносяцца: правядзенне фундаментальных і прыкладных навуковых даследаванняў;

апрацаваныя вынікі навуковых даследаванняў;

падрыхтоўка навуковых работнікаў вышэйшай кваліфікацыі (кандыдатаў і дактароў навуцы).

Артыкул 4. Права на ажыццяўленне навуковай дзейнасці

Права на ажыццяўленне навуковай дзейнасці маюць: грамадзяне Рэспублікі Беларусь;

юрыдычныя асобы (навуковыя арганізацыі) незалежна ад форм арганізацыі і ўласнасці, зарэгістраваныя ва ўстаноўленым парадку;

часовыя навуковыя калектывы.

Замежныя грамадзяне і асобы без грамадзянства, замежныя юрыдычныя асобы і іх структурныя падраздзяленні ажыццяўляюць навуковую дзейнасць на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь у адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 5. Асноўныя прынцыпы дзяржаўнага рэгулявання навуковай дзейнасці

Дзяржаўнае рэгуляванне навуковай дзейнасці грунтуецца на наступных асноўных прынцыпах:

неўмяшання органаў дзяржаўнай улады і іх службовых асоб

(Заканчэнне. Пачатак на 8-й стар.)

Аб навуковай дзейнасці

Дагавор (кантракт) можа быць скасаваны па патрабаванню аднаго з бакоў у выпадках, прадугледжаных заканадаўствам Рэспублікі Беларусь і дагаворам (кантрактам). Спрэчкі паміж бакамі дагавора (кантракта) разглядаюцца судамі ў адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Глава 3. Навуковы работнік і яго навуковыя кваліфікацыі

Артыкул 10. Кваліфікацыя навуковага работніка
Кваліфікацыя навуковага работніка вызначаецца: наяўнасцю вышэйшай адукацыі; наяўнасцю ступені магістра; праходжаннем спецыяльнай навуковай падрыхтоўкі (аспірантуры, ад'юнктуры, дактарантуры); наяўнасцю вучонай ступені; наяўнасцю вучонага звання; наяўнасцю вучонага звання члена-карэспандэнта і акадэміка нацыянальнай Акадэміі навук Беларусі; наяўнасцю вучонага звання члена-карэспандэнта і акадэміка галіновых і іншых акадэміі навук; наяўнасцю ганаровых званняў і ўзнагарод, прысвоеных за навуковыя дасягненні; аб'ёмам і ўзроўнем апублікаваных работ, выкананых даследаванняў і распрацовак; ацэнкамі навуковага супольніцтва і спецыялістаў у адпаведнай галіне ведаў.

Ні адна з пералічаных ацэнак не можа быць абсалютызавана пры вызначэнні кваліфікацыі навуковага работніка.

Артыкул 11. Падрыхтоўка навуковых работнікаў вышэйшай кваліфікацыі

Падрыхтоўка навуковых работнікаў вышэйшай кваліфікацыі праводзіцца навуковымі арганізацыямі, вышэйшымі навуковымі ўстановамі і іншымі арганізацыямі, якія атрымалі на гэта права ва ўстаноўленым парадку. Такія падрыхтоўка ажыццяўляецца праз спецыялістаў, аспірантаў, ад'юнктаў, дактарантаў.

Падрыхтоўка навуковых работнікаў вышэйшай кваліфікацыі можа ажыццяўляцца таксама і ў замежных навуковых установах і навуковых арганізацыях.

Артыкул 12. Вучоныя ступені

У Рэспубліцы Беларусь прысуджваюцца вучоныя ступені кандыдата навук і доктара навук. Гэтыя ступені прысуджваюцца асобам, якія маюць вышэйшую адукацыю, публічна абаранілі падрыхтаваную ім самастойна дысертацыю ў парадку, што вызначаецца заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Дысертацыя павінна абагульняць вынікі навуковых даследаванняў, выкананых аўтарам, і сведчыць аб яго асабістым укладзе ў навуку.

Вучоныя ступені, прысуджаныя ў іншых дзяржавах, прызнаюцца ў Рэспубліцы Беларусь у парадку, які ўстанаўліваецца Кабінетам Міністраў Рэспублікі Беларусь, або на аснове міждзяржаўных пагадненняў.

Артыкул 13. Саветы па абароне дысертацый

Саветы па абароне дысертацый ствараюцца пры навуковых арганізацыях і вышэйшых навуковых установах. Яны могуць быць створаны некалькімі вышэйшымі навуковымі ўстановамі і навуковымі арганізацыямі, у тым ліку з удзелам замежных або міжнародных навуковых арганізацый.

Парадак стварэння і рэгістрацыі саветаў па абароне дысертацый і кантролю за іх дзейнасцю, а таксама працэдура і парадак прысуджэння вучоных ступеней і ўстанавіваюцца заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 14. Вучоныя званні

У Рэспубліцы Беларусь прысвойваюцца вучоныя званні дацэнта і прафесара. Гэтыя званні прысвойваюцца асобам, якія маюць вышэйшую адукацыю і дасягненні ў навуковай і навукова-педагагічнай дзейнасці.

Неабходнай умовай пры прысваенні звання прафесара з'яўляецца наяўнасць вучонай ступені. Асабліва пры прысваенні вучонага звання ў галіне мастацтва ўстанавіваюцца Кабінетам Міністраў Рэспублікі Беларусь.

Вучоныя званні дацэнта і прафесара прысвойваюцца ў парадку, які вызначаецца заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 15. Сістэма найму на работу навуковага работніка

Пасада навуковага работніка змяшчаецца па конкурсу з наступным заключэннем тэрміновага працоўнага дагавора або на падставе індывідуальнага дагавора (кантракта), які заключаецца паміж наймальнікам і навуковым работнікам.

Парадак і ўмовы правядзення конкурсу і заключэння дагавора (кантракта) ўстанавіваюцца заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 16. Аплата працы навуковага работніка

Аплата працы навуковага работніка ў дзяржаўных навуковых арганізацыях ажыццяўляецца ў адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь з улікам вынікаў яго навуковай дзейнасці і навуковай кваліфікацыі.

Аплата працы членаў часовых навуковых калектываў ажыццяўляецца на дагаворнай аснове.

Навуковы работнік, які працуе ў дзяржаўнай навуковай арганізацыі, мае права працаваць у часовых навуковых калектывах і па сумяшчальніцтву з дадатковай аплатай.

Аплата працы навуковага работніка ў навуковых арганізацыях неадзяржаўных форм уласнасці ажыццяўляецца па пагадненню бакоў.

Устанавіць з 1 студзеня 1997 года памеры штомесных даплат за вучоныя званні і ступені:

Акадэмікам і членам-карэспандэнтам нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, Акадэміі аграрных навук Рэспублікі Беларусь, асобным месцам работы якіх з'яўляюцца ўстановы і арганізацыі навукі, адукацыі, культуры, аховы здароўя, а таксама пенсіянерам, якія маюць указаныя званні, — не менш дзевяці і сямі мінімальных заробатных плат адпаведна (даплат за вучоныя ступені доктара і кандыдата навук не прымяняюцца да асоб, указанных у абзацы другім дадзенай часткі).

Артыкул 17. Асноўныя правы навуковага работніка

Навуковы работнік мае права: самастойна выбіраць напрамак і метады даследаванняў у адпаведнасці са сваімі навуковымі інтарэсамі і кампетэнцыяй і ў межах напрамку даследаванняў навуковай арганізацыі, у якой ён працуе;

удзельнічаць у адкрытых конкурсах навукова-даследчых работ у Рэспубліцы Беларусь і за яе межамі ў адпаведнасці з устаноўленым парадкам;

па запрашэнню зацікаўленага боку прымаць удзел у выбарах напрамкаў і прыярытэтаў дзяржаўнай навукова-тэхнічнай палітыкі, правядзенні экспертных праграм і праектаў, ацэнкі і прагназавання сацыяльна-эканамічных вынікаў іх рэалізацыі, падрыхтоўцы заканадаўчых і іншых нарматывных актаў;

па ўзагодненню з наймальнікам, з якім знаходзіцца ў працоўных адносінах, у парадку конкурсу атрымліваць фінансаванне з дзяржаўнага бюджэту, са сродкаў прадпрыемстваў, грамадскіх аб'яднанняў, фондаў і прыватных асоб. У адносінах да атрымання такім чынам сродкаў навуковы работнік мае права быць распрадчыкам

крэдытаў. Права быць распрадчыкам крэдытаў на аснове дагавора можа перадавацца наймальніку, з якім навуковы работнік знаходзіцца ў працоўных адносінах;

удзельнічаць у конкурсах для атрымання сродкаў на павышэнне сваёй кваліфікацыі;

у адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам прымаць удзел у распрацоўцы і рэалізацыі міжнародных навуковых праграм і праектаў;

закрываць кантракты з міжнароднымі арганізацыямі, юрыдычнымі і фізічнымі асобамі для работы як за мяжой, так і на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь;

інфармаваць грамадства аб выніках сваёй навуковай дзейнасці, калі яны не з'яўляюцца дзяржаўнай або іншай тайнай, якая ахоўваецца законам, а таксама ў межах сваёй кампетэнцыі даваць кансультацыі і экспертныя заключэнні пры прыцягненні яго ва ўстаноўленым парадку ў якасці кансультанта або эксперта;

прыцягваць і выкарыстоўваць для навуковай дзейнасці любыя віды рэсурсаў, уключаючы матэрыяльныя, фінансавыя, працоўныя, інтэлектуальныя, інфармацыйныя і прыродныя, у парадку і на ўмовах, устаноўленых заканадаўствам Рэспублікі Беларусь;

валодаць, карыстацца і распрадаваць вынікі навуковай дзейнасці ў адпаведнасці з заканадаўствам, статусам навуковай арганізацыі, дагаворам (кантрактам);

па ўзагодненню з наймальнікам прымаць удзел у навуковых канферэнцыях, сімпозіумах, семінарах і нарадах, у тым ліку міжнародных;

на штогадовыя аплаты дадатковы водпуск у адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь; аб'ядноўвацца ў прафесійныя саюзы, асацыяцыі, часовыя навуковыя калектывы.

Работы навуковых і навукова-педагагічных работнікаў у органах дзяржаўнай улады залічваюцца ў навукова-педагагічны стаж.

Спрэчкі, якія ўзнікаюць наконт захавання правоў навуковага работніка, разглядаюцца ў адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 18. Адказнасць навуковага работніка

За невыкананне навуковым работнікам сваіх абавязкаў ён несе адказнасць у адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Глава 4. Навуковыя арганізацыі

Артыкул 19. Навуковыя арганізацыі

Навуковыя арганізацыі дзейнічаюць на падставе заканадаўства Рэспублікі Беларусь, свайго статута. Парадак стварэння, дзяржаўнай рэгістрацыі, рэарганізацыі і ліквідацыі навуковых арганізацый вызначаецца Кабінетам Міністраў Рэспублікі Беларусь.

Навуковыя арганізацыі валодаюць, карыстаюцца і распрадаваюць рухомым і нерухомым маёмасцю, якая перадаецца ім заснавальнікамі для ажыццяўлення дзейнасці, вызначанай устаноўчымі дакументамі. Права і парадка валодання, карыстання і распрадавання маёмасцю навуковых арганізацый вызначаюцца заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Навуковыя арганізацыі могуць быць дзяржаўнымі, прыватнымі і (або) заснаванымі на змешанай форме ўласнасці. Навуковыя арганізацыі маюць права ўтвараць асацыяцыі і аб'яднанні ў адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Змяненне формы ўласнасці навуковых арганізацый ажыццяўляецца ў адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 20. Некамерцыйныя навуковыя арганізацыі

Некамерцыйнымі незалежна ад форм арганізацыі і ўласнасці лічацца беспрыбытковыя або якія атрымліваюць прыбытак навуковыя арганізацыі, выкарыстоўваюць яго выключна на мэты свайго развіцця, вызначаныя статутам навуковай арганізацыі, і на дабрачынныя мэты.

Артыкул 21. Кіраўніцтва дзяржаўнай навуковай арганізацыяй

Кіраўнік дзяржаўнай навуковай арганізацыі выбіраецца (назначаецца) на пасаду ў адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь, статусам навуковай арганізацыі.

У дзяржаўнай навуковай арганізацыі ствараецца Вучоны савет, парадак выбару і кампетэнцыя якога вызначаюцца статутам навуковай арганізацыі.

Артыкул 22. Статут дзяржаўнай навуковай арганізацыі

У статуте дзяржаўнай навуковай арганізацыі павінны быць указаны:

назва, адрас, юрыдычны статус арганізацыі; асноўныя напрамкі навуковай дзейнасці; парадак кіравання арганізацыяй і кантролю за яе дзейнасцю; парадак выбару (назначэння) кіраўніка арганізацыі;

парадак выбару Вучонага савета і яго старшыні; крыніцы фінансавання; парадак аплаты працы; парадак рэарганізацыі і ліквідацыі;

парадак утварэння, дзейнасці і ліквідацыі структурных падраздзяленняў і часовых навуковых калектываў; іншыя звычаныя з асаблівасцямі дзейнасці арганізацыі палажэнні.

Статут дзяржаўнай навуковай арганізацыі зацвярджаецца яе заснавальнікам (заснавальнікам) і рэгіструецца ў адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 23. Вучоны савет дзяржаўнай навуковай арганізацыі

У дзяржаўнай навуковай арганізацыі ствараецца Вучоны савет, парадак фарміравання і кампетэнцыя якога вызначаюцца статутам гэтай арганізацыі.

Да выключнай кампетэнцыі Вучонага савета адносяцца: вызначэнне тэматыкі навуковай дзейнасці арганізацыі;

ацэнка вынікаў навуковай дзейнасці структурных падраздзяленняў, часовых навуковых калектываў, асобных навуковых работнікаў арганізацыі і зацвярджаўне справядлівасці аб дзейнасці арганізацыі;

выбранне службовых асоб арганізацыі ў адпаведнасці са статутам;

зацвярджаўне каштарыса расходаў арганізацыі.

Артыкул 24. Адказнасць навуковых арганізацый і іх службовых асоб

За парушэнне заканадаўства і свайго статута навуковай арганізацыі і яе службовыя асобы нясуць адказнасць у адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Глава 5. Часовыя навуковыя калектывы

Артыкул 25. Заснавальнікі часовых навуковых калектываў

Заснавальнікамі часовых навуковых калектываў могуць выступаць прадпрыемствы, установы і арганізацыі незалежна ад форм уласнасці, у тым ліку замежныя і міжнародныя, а таксама фізічныя асобы.

Заснавальнік (заснавальнікі) мае права назначаць кіраўніка часовага навуковага калектыва.

Артыкул 26. Адносіны часовых навуковых калектываў з заснавальнікам (заснавальнікамі)

Адносіны часовых навуковых калектываў з заснавальнікам (заснавальнікамі) вызначаюцца дагаворам, у якім адлюстроўваюцца патрабаванні артыкула 33 гэтага Закона.

Артыкул 27. Адносіны паміж членамі часовых навуковых калектываў

Адносіны паміж членамі часовых навуковых калектываў рэгулююцца пагадненнем, якое зацвярджаецца заснавальнікам часовага навуковага калектыва.

Глава 6. Вынікі навуковай дзейнасці і іх прававая абарона

Артыкул 28. Вынікі навуковай дзейнасці

Да вынікаў навуковай дзейнасці адносяцца: новыя веда, атрыманыя тэарэтычна або эксперыментальна і (або) выкладзеныя ў любой форме ці зафіксаваныя на любых матэрыяльных носьбітах інфармацыі, якія дапускаюць іх узнёўленне і (або) практычнае выкарыстанне;

эксперыментальныя (лабараторныя) узоры аб'ектаў і працэсы, створаныя на аснове новых ведаў, а таксама дакументацыя на гэтых аб'ектах і працэсах.

Вынікі навуковай дзейнасці могуць быць канчатковымі, прамежкавымі ці пачатковымі, што павінна адлюстроўвацца ў дагаворы (кантракце) на правядзенне навуковых даследаванняў.

Да вынікаў навуковай дзейнасці, якія маюць канчатковы характар, адносяцца веда і (або) аб'екты, створаныя або атрыманыя як прадугледжаны дагаворам (кантрактам), службовым або спецыяльным заданнем на правядзенне навуковых даследаванняў.

Да вынікаў навуковай дзейнасці, якія маюць прамежавы характар, адносяцца веда і (або) аб'екты, прадугледжаныя дагаворам (кантрактам), службовым або спецыяльным заданнем, створаныя або атрыманы ў працэсе правядзення навуковых даследаванняў.

Да вынікаў навуковай дзейнасці, якія маюць пачатковы характар, адносяцца веда і (або) аб'екты, створаныя або атрыманы ў працэсе або ў выніку правядзення навуковых даследаванняў у адпаведнасці з дагаворам (кантрактам), службовым або спецыяльным заданнем, але не прадугледжаны гэтымі дакументамі і прыгодныя для выкарыстання выключна ў мэтах, што адрозніваюцца ад тых, якія былі агавораны ў дагаворы (кантракце), службовым або спецыяльным заданнем.

Артыкул 29. Ацэнка вынікаў навуковай дзейнасці

Вынікі навуковай дзейнасці ацэньваюцца па крытэрыях навізны, значнасці для навукі і практыкі, аб'ектывасці, доказнасці і дакладнасці. Такая ацэнка праводзіцца ў адпаведнасці з палажэннем, якое распрацоўваецца і зацвярджаецца Кабінетам Міністраў Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 30. Права ўласнасці на вынікі навуковай дзейнасці

Права ўласнасці на вынікі навуковай дзейнасці з'яўляюцца прызнанай і ахоўванай законам магічымасцю ўласніка паводле свайго меркавання валодаць, карыстацца і распрадаваць вынікі гэтай дзейнасці.

Уласнік мае права выконваць у адносінах да вынікаў сваёй навуковай дзейнасці любыя дзеянні, якія не супярэчаць закону або дагавору (кантракту), і выкарыстоўваць іх для ажыццяўлення любой гаспадарчай або іншай дзейнасці, не забароненай законам.

Юрыдычныя і фізічныя асобы могуць быць абмежаваны ў праве распрадаваць вынікі навуковай дзейнасці па меркаваннях беспаспехі ці ахоўваемым законам тайны ў адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 31. Падставы для ўзнікнення права ўласнасці на вынікі навуковай дзейнасці

Права ўласнасці на вынікі навуковай дзейнасці ўзнікаюць на аснове атрымання канчатковых, прамежавых або пачатковых вынікаў навуковай дзейнасці пры выкананні: дагавора паміж заказчыкам і выканаўцам; службовага або спецыяльнага задання асобнымі навуковымі работнікамі, якія дзейнічаюць на аснове працоўнага дагавора (кантракта);

планаў работ навуковых арганізацый; самастойнай або ініцыятыўнай навуковай работы асобнымі навуковымі работнікамі або іх калектывамі.

Артыкул 32. Суб'екты права ўласнасці на вынікі навуковай дзейнасці

Суб'ектамі права ўласнасці на вынікі навуковай дзейнасці з'яўляюцца юрыдычныя або фізічныя асобы (заказчыкі і выканаўцы), якія заключылі дагавор (кантракт) на правядзенне навуковых даследаванняў, ажыццявілі ў адпаведнасці з ім фінансаванне, забяспечылі прадугледжанае дагаворам (кантрактам) прадстаўленне неабходных для правядзення гэтых даследаванняў інфармацыйных даных, вырабаў, матэрыялаў і прынялі ва ўстаноўленым парадку вынікі работ.

Уласнікам вынікаў навуковай дзейнасці, атрыманых пры выкананні службовага або спецыяльнага задання, з'яўляецца юрыдычная асоба, з якой выканаўца, што ажыццявіў гэтыя работы, знаходзіцца ў працоўных адносінах, калі іншае не прадугледжана працоўным дагаворам.

Уласнікам вынікаў навуковай дзейнасці, атрыманых пры ініцыятыўным правядзенні навуковых даследаванняў, з'яўляюцца грамадзянін або іх калектывы, якія ажыццявілі гэтыя даследаванні.

Уласнікам прамежавых або пачатковых вынікаў навуковай дзейнасці з'яўляюцца юрыдычныя або фізічныя асобы, якія стварылі або атрымалі гэтыя вынікі, калі іншае не прадугледжана дагаворам (кантрактам).

Юрыдычныя і фізічныя асобы не набываюць права ўласнасці на вынікі навуковай дзейнасці, атрыманыя імі для экспертызаў або рэцэнзавання.

Артыкул 33. Дагавор як падстава для ўзнікнення права ўласнасці на вынікі навуковай дзейнасці

Дагавор, прадметам якога з'яўляецца навуковая дзейнасць, павінен вызначаць у адпаведнасці з гэтым Законом:

крыніцы фінансавання і матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння навуковай дзейнасці;

уласніка яе вынікаў;

умовы патэнтавання гэтых вынікаў;

меры па забеспячэнню канфідэнцыяльнасці;

парадак стварэння і выкарыстання вынікаў навуковай дзейнасці;

парадак размеркавання даходаў, атрыманых ад выкарыстання гэтых вынікаў;

адказнасць бакоў за парушэнне умоў дагавора;

прававы статус канчатковых, прамежавых і пачатковых вынікаў навуковай дзейнасці.

Форма дагавора, а таксама іншыя ўмовы, не прадугледжаныя часткай другой гэтага артыкула, вызначаюцца бакамі ў адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 34. Працоўны дагавор (кантракт)

як падстава для ўзнікнення права ўласнасці на вынікі навуковай дзейнасці

Права ўласнасці на вынікі навуковай дзейнасці можа ўзнікаць на падставе працоўнага дагавора (кантракта)

пры правядзенні навуковых даследаванняў у парадку службовага або спецыяльнага задання.

Багі працоўнага дагавора (кантракта) самастойна агаворваюць абавязальнасць, накіраваныя на ахову права ўласнасці на вынікі навуковай дзейнасці як навуковага работніка, так і наймальніка, а таксама маёмасную або іншую адказнасць наймальніка і навуковага работніка за парушэнне гэтага права, калі гэтыя абавязальнасці і адказнасць не прадугледжаны заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 35. Прававая абарона вынікаў навуковай дзейнасці

Прававая абарона вынікаў навуковай дзейнасці ажыццяўляецца на падставе актаў заканадаўства Рэспублікі Беларусь.

Вынікі навуковай дзейнасці падлягаюць прававой абароне незалежна ад таго, з'яўляюцца яны канчатковымі, прамежавымі ці пачатковымі.

Спрэчкі аб правах суб'ектаў і ўдзельнікаў навуковай дзейнасці разглядаюцца ў судовым парадку ў адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 36. Асабістыя немаёмасныя правы на вынікі навуковай дзейнасці і іх ахова

На вынікі навуковай дзейнасці, атрыманыя навуковым работнікам, распаўсюджваюцца асабістыя немаёмасныя правы:

права прызнання яго аўтарам;

права выкарыстання вынікаў навуковай дзейнасці ад свайго імя.

ПРЭЗІДЭНТ АДЧУВАЕ ПАДТРЫМКУ СВАЙГО НАРОДА...

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.) адстаўка ўрада, то ён будзе прымаць адэкватныя меры. «Я абсалютна нікога не баюся, — сказаў Прэзідэнт, — людзі мяне падтрымаюць». Адносна да адстаўкі Міхаіла Чыгіра Прэзідэнт адзначыў, што не замяненых людзей няма. Аднак, на яго думку, непрыгожа падаваць у адстаўку ў адсутнасці кіраўніка дзяржавы.

Прэзідэнт таксама абвергнуў чуткі аб тым, што ў выпадку, калі на рэферэндуме яго ініцыятывы будуць падтрыманы, ён разгоніць парламент. Кіраўнік дзяржавы яшчэ раз падкрэсліў, што новы парламент будзе сфарміраваны з ліку чыпер дзеючых дэпутатаў і ўсё будзе рабіцца згодна з Канстытуцыяй. Аляксандр Лукашэнка адзначыў, што не адпавядае рэчаіснасці інфармацыя аб тым, быццам колькасць надрукаваных для рэферэндуму бюлетэняў застаецца невядомай. Паводле яго слоў, у Беларусі надрукавана крыху больш за 7 мільянаў бюлетэняў, што абсалютна адпавядае патрэбнасцям рэспублікі. За ўдакладненнямі, падкрэсліў Прэзідэнт, трэба звярнуцца ў Цэнтрвыбарком, які і друкуе гэтыя дакументы.

Гомель стаў другім горадам Беларусі ў сёрыі рабочых паездак Прэзідэнта па абласных цэнтрах рэспублікі.

Раніцай 18 лістапада з Гомельскага аэрапорта кіраўнік дзяржавы ў суправаджэнні шэрага грамадскіх і дзяржаўных дзеячаў, а таксама прадстаўнікоў абласной адміністрацыі адправіўся на навукова-вытворчае аб'яднанне «Ратон», якое да распаду СССР спецыялізавалася на выпуску спецыяльнага тэхналагічнага абсталявання для патрэб абаронных галін прамысловасці. У выніку развалу Саюза і канверсіі ваеннай вытворчасці прадпрыемства засталася без заказаў і панесла пры гэтым значныя страты. Але з 1991 года тут пачалася ваявая работа па пе-

рапрафіляванню вытворчасці на выпуск грамадзянскай прадукцыі. Толькі за апошнія шэсць гадоў прадпрыемства забяспечыла рост аб'ёмаў таварнай прадукцыі (да 1991 года ў супаставных цэнах) на 362 працэнты. Як сказаў карэспандэнту БЕЛТА галоўны інжынер аб'яднання Васіль Саланаў, сёння «Ратон» вырабляе самы шырокі спектр прадукцыі: ад мэблевай фурнітуры да аўтаматаў для гульні. Пры гэтым 25 працэнтаў усяй прадукцыі ідзе на экспарт. Аднак рэнтабельнасць аб'яднання ўсё роўна застаецца нізкай і з-за няхваткі абаротных сродкаў.

У час візіту на «Ратон» Аляксандр Лукашэнка наведаў інструментальны, механічны цэхі, а таксама завод медыцынскага абсталявання. Кіраўнік дзяржавы перш за ўсё хваліў умовы работы ратонаўцаў, іх сацыяльнае забеспячэнне. Сустракаючыся з рабочымі, Прэзідэнт растлумачыў ім мэты і задачы маючага адбыцца рэферэндуму, а рабочыя, у сваю чаргу, выказалі падтрымку прэзідэнцкім ініцыятывам.

Пасля «Ратона» кіраўнік дзяржавы пабываў у інстытуце механікі металалімерных сістэм імя У.А.Белага. А самым незвычайным аб'ектам, які наведаў Прэзідэнт, была жаночая калонія агульнага рэжыму — адзіная жаночая калонія ў Беларусі. Размаўляючы са зняволенымі, Аляксандр Лукашэнка паведаміў, што канчатковае рашэнне аб амністыі будзе прынята на гэтым ці наступным тыдні.

Прэзідэнт наведаў таксама ўнівермаг «Гомель», дзе адказаў на шматлікія пытанні жыхароў горада. На галоўнай плошчы Гомеля адбыўся мітынг у падтрымку ініцыяванага кіраўніком дзяржавы рэферэндуму, у якім прынялі ўдзел звыш 2000 чалавек.

Андрэй АЛЕКСАНДРОВІЧ,
БЕЛТА.

Дэпутаты спрабуюць абараніць закон...

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

У гэты час на пленарным пасяджэнні аднавіліся парламенцкія слуханні па пытанню аб грубым парушэнні заканадаўства пры правядзенні рэферэндуму. Восем толькі асноўных прапановаў, якія прагучалі з вуснаў дэпутатаў падчас выступленняў: рэарганізацыя Цэнтрвыбарком, каб той нарэшце змог выконваць свае непасрэдныя абавязкі, стварэнне спецыяльнай камісіі для выяўлення саставу злчынства ў некаторых дзеяннях Прэзідэнта А. Лукашэнка, адмяненне пастановы аб правядзенні рэферэндуму ў Рэспубліцы Беларусь. Аднак усе гэтыя прапановы пакуль так і застаюцца на словах. З гэтай нагоды некаторыя дэпутаты заклікалі спачатку

офармляваць канкрэтную мэту пасяджэння і распрацаваць праект падзяляючага дакумента слуханняў.

На сёсёй быў закрануты і надзвычайны інцыдэнт, які адбыўся 15 лістапада з Віктарам Ганчарам і некаторымі іншымі дэпутатамі, калі тыя былі «выстаўлены» з памяшкання Цэнтрвыбаркома. Генеральны пракурор Рэспублікі Беларусь Васіль Капітан, які, дарэчы, быў сведкам здарэння, паведаміў, што пасля заяў чатырох дэпутатаў у Генпракуратуру ў дачыненні да супрацоўнікаў службы бяспекі Прэзідэнта ўзбуджана крымінальная справа аб перавышэнні службовых паўнамоцтваў і ўжо ідзе расследаванне. Дарэчы, пасля пазачарашніх падзей у Мінску ў пракуратуру ад па-

цярпелых не паступіла ніводнай заявы.

Перад дэпутатамі з прававой выступіў і старшыня Канстытуцыйнага суда Валерый Ціхіня, які даў прававую ацэнку тым падзеям, што апошнім часам разгарнуліся ў краіне. Ён паведаміў, што суд узбудзіў справу адносна ўказа Прэзідэнта Беларусі ад 7 лістапада, які адмяняе заключэнне Канстытуцыйнага суда і пастанову Вярхоўнага Савета на конт неабавязковасці рэферэндуму. Акрамя таго, ён заявіў, што валодае інфармацыяй, паводле якой у Адміністрацыі Прэзідэнта распрацоўваецца план прыпынення дзейнасці Канстытуцыйнага суда.

Юрась ЛЯШКЕВІЧ.

ДЫРЭКЦЫЯ РАСІЙСКАГА ТЭЛЕКАНАЛА НТВ, МАГЧЫМА, ВЫМУШАНА БУДЗЕ СПЫНІЦЬ ВЫШЧАННЕ НА ТЭРЫТОРЫЮ БЕЛАРУСІ

Як стала вядома БЕЛТАН, Савет бяспекі Беларусі і прэс-служба Адміністрацыі Прэзідэнта папярэдзілі расійскі тэлеканал НТВ аб тым, што яго вышчанне на Беларусь можа быць спынена. Як заявіў БЕЛТАН начальнік ўпраўлення грамадска-палітычнай інфармацыі Адміністрацыі Прэзідэнта Міхаіл Падгайны, НТВ будзе пазбаўлена права трансліраваць свае перадачы на Беларусь у тым выпадку, калі не перастане неаб'ектыўна асвятляць палітычныя падзеі ў рэспубліцы. Па яго словах, НТВ — гэта адзіная прыватная тэлекампанія, якая плаціць Беларусі грошы за права вышчання на яе тэрыторыю.

Юрый АЛЯКСЕЕЎ, БЕЛТАН.

АПАЗІЦЫЯ ПРАВЯЛА НЕСАНКЦЫЯНІРАВАНУЮ АКЦЫЮ

Чарговую палітычную акцыю правялі 17 лістапада ў Мінску прадстаўнікі апазіцыйных сіл. Іх выступленне, якое пачалося на плошчы Якуба Коласа, прайшло пад лозунгамі абароны свабоды слова.

Гарадскія ўлады для правядзення акцыі адвядлі мітынгуючым месца ў раёне плошчы Бангалор. Туды першапачаткова і накіравалася калона дэманстрантаў, аднак затым яна нечаканна павярнула, і мітынгуючыя па праспекце Скарыны пайшлі ў бок плошчы Незалежнасці.

Першы міліцэйскі кардон сустрэў дэманстрантаў каля цырка. Трэба адзначыць даволі лаяльныя адносіны работнікаў міліцыі да ўдзельнікаў несанкцыянаванага маршу.

Калона парадзела і дайшла да скрыжавання вуліцы Валадарскага і праспекта Скарыны, дзе адбылася невялікая сутычка з супрацоўнікамі праваахоўных органаў.

На праведзеным стыхійным мітынгу выступілі дэпутаты Вярхоўнага Савета Павел Знавец і Генадзь Карпенка, віцэ-спікер парламента. Каб пазбегчы

непрадбачаных сітуацый, Г.Карпенка заклікаў удзельнікаў мітыngu разыхацца, прапанаваўшы ім сабрацца на наступны дзень каля Вярхоўнага Савета, дзе павінна адбыцца нечарговая сесія.

Паводле даных МУС, першапачаткова ў акцыі ўдзельнічала каля дзвюх тысяч чалавек, колькасць якіх затым зменшылася. За парушэнне грамадскага парадку затрыманы 8 чалавек, 4 супрацоўнікі міліцыі атрымалі цяжкія пашкоджанні, адзін з іх шпіталізаваны.

БЕЛТА.

Фота Анатоля КЛЕШЧУКА.

«АТЛАНТ» МЯНЯЕ ТВАР Пачынаючы з 1997 года Мінскі завод халадзільнікаў прапануе пакупнікам прадукцыю ўдасканаленай формы і дызайну.

Ужо ў снежні сёлета года з'явіцца першыя «Атланты» без вострых вуглоў і з прэзэрыстымі «унутранасцямі»: вуглам нададуць акруглую форму, паліцы і скрынкі будуць вырабляць выключна з прэзэрыстых пластыка. Пры гэтым цана пакуль застанецца ранейшай — ад трох з паловай мільянаў рублёў. Характэрна, што беларускі халадзільнік збіраецца амаль поўнаасцю з імпортных дэталей, чым тлумачыцца яго даволі высокі кошт і якасць (прадпрыемства гарантуе работу тэхнікі на працягу трох год).

Штогод завод вырабляе 750 тысяч халадзільнікаў больш як дзесяці мадыфікацый. Палова прадукцыі рэалізуецца на рынках Расіі, 20 працэнтаў — у Беларусі, астатняе — на рынках іншых краін СНД.

Жанна КАТЛЯРОВА.

ПАСТАНОВА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ Аб адмене Пастановы Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь ад 6 верасня 1996 года «Аб зацвярджэнні тэкстаў праектаў рашэнняў, пастаўленых на рэспубліканскі рэферэндум 24 лістапада 1996 года»

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь пастанаўляе:

1. Адмяніць Пастанову Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь ад 6 верасня 1996 года «Аб зацвярджэнні тэкстаў праектаў рашэнняў, пастаўленых на рэспубліканскі рэферэндум 24 лістапада 1996 года» (Вядомасці Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь, 1996 г., № 27, арт. 497).

2. Гэту Пастанову ўвесці ў дзеянне з моманту прыняцця.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. ШАРЭЦКІ.
6 лістапада 1996 г., г. Мінск.
№ 763-ХІІІ

ПАСТАНОВА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ Аб звароце Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь да Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «Аб прадстаўленні праекта Закона Рэспублікі Беларусь «Аб бюджэце Рэспублікі Беларусь на 1997 год»

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь пастанаўляе:

1. Прыняць Зварот Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь да Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь (прыкладзецца).

2. Апублікаваць гэты Зварот у газетах «Звязда» і «Народная газета».

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. ШАРЭЦКІ.
13 лістапада 1996 г., г. Мінск.
№ 174-ХІІІ

ЗВАРОТ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ ДА ПРЭЗІДЭНТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ «АБ ПРАДСТАЎЛЕННІ ПРАЕКТА ЗАКОНА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ «АБ БЮДЖЭЦЕ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ НА 1997 ГОД»

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь, разумеючы важнасць нармальнага функцыянавання бюджэтай сістэмы Рэспублікі Беларусь і яе значнасць у рэфармаванні эканомікі, своєчасавасці якаснага разгляду і прыняцця Закона Рэспублікі Беларусь «Аб бюджэце Рэспублікі Беларусь на 1997 год» у найвышэйшым прадстаўнічым і заканадаўчым органе дзяржаўнай улады, звяртаецца да Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь з прапановамі:

1. Разабрацца ў прычынах зрыву тэрміну прадстаўлення праекта Закона Рэспублікі Беларусь «Аб бюджэце Рэспублікі Беларусь на 1997 год», устаноўленага Законам Рэспублікі Беларусь «Аб бюджэтай сістэме Рэспублікі Беларусь», з неабходнымі разлікамі і абгрунтаваннямі.

2. У якасцяцыйшы тэрмін прадставіць на разгляд сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь праект Закона Рэспублікі Беларусь «Аб бюджэце Рэспублікі Беларусь на 1997 год».

Вярхоўны Савет
Рэспублікі Беларусь.

ГАНАРОВЫЯ ЗВАННІ

Указамі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь прысвоены ганаровыя званні: дырэктару эксперыментальнай базы «Вусце» Аршанскага раёна Голубу Івану Антонавічу — ганаровае званне «Заслужаны работнік сельскай гаспадаркі Рэспублікі Беларусь» за вялікі асабісты ўклад у развіццё сельскагаспадарчай вытворчасці, плённую навуковую дзейнасць;

кампазітару Ханку Эдуарду Сямёнавічу — ганаровае званне «Народны артыст Беларусі» за вялікі ўклад у развіццё беларускага музычнага мастацтва.

БЕЛТА.

НАДВОР'Е

Сёння ўдзень па рэспубліцы захаваецца воблачнае надвор'е, на значнай частцы тэрыторыі невялікія апады, месцамі туман. Тэмпература паветра ў Віцебску, Магілёве — 5-7, Мінску, Гродне, Гомелі — 7-9, Брэсце — 6-10 градусаў цяпла.

У наступныя двое сутак: 20-га месцамі па рэспубліцы, 21-га — на большай частцы тэрыторыі дажджы, у асобных раёнах туман. Тэмпература ўначы — 0-5, удзень — 4-9 градусаў вышэй нуля.

У АПОШНІЮ ХВІЛІНУ

УЧОРА ПАРЛАМЕНТ ПРАВЁЎ НАЧНОЕ ПАСЯДЖЭННЕ

Вечарам стала вядома, што заява Міхаіла Чыгіра аб адстаўцы была падпісана Прэзідэнтам. Прэм'ер-міністр сустраўся са Старшынёй Вярхоўнага Савета Сямёнам Шарэцкім, але адмовіўся даць прэс-канферэнцыю і патлумачыць матывы сваёй адстаўкі.

Адзін з членаў Прэзідыума ВС заявіў карэспандэнту «Звязды», што раніцай М. Чыгір патлумачыў С. Шарэцкаму і іншым членам Прэзідыума матывы сваёй адстаўкі: няправільная, на яго думку, эканамічная палітыка Прэзідэнта і некаардынаваныя правядзенне мерапрыемстваў па ўсенародным рэферэндуме.

Пасля перапынку ў Вярхоўным Савеце працягваліся парламенцкія слуханні па праблеме шматлікіх парушэнняў падчас усенароднага галасавання, называліся канкрэтыя прыклады. У выніку Віктарам Ганчарам было прапанавана прыпыніць галасаванне на рэферэндуме ў сувязі з фактычным увядзеннем надзвычайнага становішча ў нашай краіне Прэзідэнтам А. Лукашэнкам і вызначыць дату галасавання пасля нармалізацыі сітуацыі.

Тым часам пытанне было пастаўлена яшчэ больш востра. С. Калаякін, лідар фракцыі камуністаў, заклікаў сваіх калег да пачатку працэсу імпічменту Прэзідэнта А. Лукашэнка. Як зазначыў віцэ-спікер Г. Карпенка, усе падставы для гэтага, у тым ліку юрыдычныя, маюцца. Сёння былі сабраны 70 неабходных подпісаў для імпічменту. Дэпутаты вырашылі не спыняць сваю працу а 18 гадзіне і прадоўжыць яе пасля 20.00 з тым, каб паспець вырашыць хача б адно з прапанаваных пытанняў.

У перапынку адбыліся пасяджэнне Прэзідыума ВС з удзелам старшыні Канстытуцыйнага суда В. Ціхіні і нарады дэпутатаў па фракцыях. Большасць фракцый падтрымала пытанне аб адхіленні А. Лукашэнка ад улады.

Валер КАЛІНОЎСКІ.

Па крываваму следу

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

...Ужо падчас спынення «РАФа» у цэнтры Азёр супрацоўнікі міліцыі заўважылі насцярожаныя погляды. Але вырашылі не рызыкаваць, каб не падваргаць небяспечы жыцці пасажыраў. Праз 200 метраў, на канцавым прыпынку, уцекачы толькі і паспелі запячыць у якасцю пра дарогу на Скідаль...

Такога Азёры не памяталі з ваенных часоў: на агародах, за гаспадарчымі прыбудовамі ішоў сапраўдны бой — гулькі і частыя пісталетныя стрэлы заглушлі імпульсны трэл з АКСу. Бандыты адстрэльваліся. Але саўладаць з «Калашніковым» і пяцёркай міліцыянераў, якія паслядоўна зжухалі поле бою, ім не ўдалося. Спачатку падняў рукі ўгору адзін з іх, а потым, калі падаспела падмога з Гродна, у звычайнай якасвай прыбыральні быў выяўлены і другі. На месцы здарэння былі знойдзены належныя ім апэратыўны пісталет Макарава і пісталет замяжнай вытворчасці. Назавём некаторыя ўдзельнікі аперцыі на аб'ектскаджаванню банды. Гэта начальнік УУС А. Белашэўскі, які ўзначальваў гэту аперцыю, апэратыўны дзяжурны ўпраўлення В. Раецкі, якому амаль суткі давялося трымаць «руку на пульсе», міліцыянер — вадзіцель Ленінскага РАУС П. Пілігоў, які быў разам з лейтэнантам С. Ягнешкам. І, вядома ж, нельга не адзначыць пяцёрку супрацоўнікаў сельскага райаддзела міліцыі: капітана М. Кузьмянкова, старшых лейтэнантаў В. Ясучэвіча і С. Басько, сяржантаў А. Прысяжы і А. Шанчука.

Калі, напрыклад, Станіслава Басько, які яшчэ не астыў ад гарачкі пасля затрымання злчынцаў, запыталі, ці думаў ён аб асабістым бяспецы, участковы адказаў: «Думаў аб тым, каб бандыты не захапілі заложнікаў альбо нават ненаўмысна не пралілі крыві кагосьці з мірных азіраўцаў у гэтай бяспаснай бойцы».

Георгій СЫСОЙ, прэс-цэнтр Гродзенскага УУС.

Генадзь ГРУШАВЫ:

«ЛЮДЗІ НЕ ПАВІННЫ СТРАЦІЦЬ ВЕРУ Ў ДАБРО...»

Генадзь Уладзіміравіч Грушавы — асоба прыметная, вядомая ў Беларусі. Вядомы грамадскі дзеяч, колішні дэпутат Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. Чалавек, якога паважаюць многія. Сёння — кіраўнік Беларускага дабрачыннага фонду «Дзецім Чарнобыля». Вядомы і чытачам «Звязды», усім, хто заўважыў акцыю «Выратаванне», якую праводзіць наша газета, яшчэ і тым — што да яго звяртаюцца сотні людзей (кожны — са сваім асабістым болем). Сёння, калі ў грамадстве ў адзіны клубок звліліся сацыяльныя, эканамічныя і палітычныя праблемы, мы спадзяёмся, акрамя ўсяго іншага, чытачы цікава будзе ведаць, якімі перакананнямі карыстаецца дабрачынны памочнік «Звязды», пакрыўджаны Чарнобылем і іншымі бядоўмі-згрызотамі ўдзельнікаў акцыі «Выратаванне». Слова — Генадзь Грушавы, які акрамя ўсяго іншага з'яўляецца прафесарам філасофіі, прарэктарам інстытута сучасных ведаў.

— Генадзь Уладзіміравіч, прабачце, але пачну не з самага, відаць, прыемнага для вас. Часам нас крытыкуюць: столькі, маўляў, размоў пра «Выратаванне», а за мяжу паехалі ўсяго толькі 100 з нечым дзетак...

— Ведаеце, у сучасным свеце літаральна ўсе паддаецца ўліку. Можна, вядома ж, нагадаць, што акцыя пачалася напрыканцы вясны. Групы ў большасці сваёй былі сфарміраваны, але мы не маглі адмовіцца ад прапановы, ініцыятывы газеты. Да таго ж нам хацелася атрымаць і іншы вопыт — вопыт работы сумесна з газетай. Акцыя «Выратаванне» з'яўляецца ўся дзейнасць фонду — а гэта толькі сёлённым летам больш за 10 тысяч адпачываючых за мяжой бясплатна. Каля 1600 сем'яў атрымалі гуманітарную дапамогу, 28 чыжых хворых дзетак накіравалі на лячэнне за мяжу і г. д. Але ж заўважу і наступнае. Акцыя «Выратаванне» — гэта практы, ініцыятыва, акіраваная на тое, каб разбудзіць людзей. Я перакананы і буду рабіць усё магчымае дзеля гэтага: людзі не павінны страціць веру ў дабро. Бескарэсліва дапамагаючы ў бядзе, мы падтурхоўваем да таго, каб народ і сам становіўся лепшым, дабрэйшым, не губляў надзеі.

— Зразумелая справа, хацелася б, каб усякая работа па дабрачыннасці, а тым больш удзел у акцыі «Выратаванне» не была звязана з чыстай палітыкай. Але ж, відаць, так не атрымліваецца...

— Так, сапраўды, «Выратаванне» — гэта мой новы палітычны вопыт. За ўсё папярэдняе гады работы фонду мы размаўлялі, узаемадзейнічалі з людзьмі сам-насам, твар, што кажуць, у твар. Многаму, вядома ж, і раней вучыліся ў людзей, якім атрымалася дапамагчы. Шмат чэрпалі ў сваіх сяброў, з якімі супрацоўнічалі. Але ўсё гэта быў асяродак, які быў звязаны агульнай справай: нехта дапамагае, нехта чакае дапамогі, спадзеюцца, звяртаюцца. Але ж тут атрымлівалася нешта нахвосталі «Ліцом к лицу лица не увидать». Увесь час мы жылі ў рэжыме судакранання з канкрэтным фактам, канкрэтным лёсам. Гэта ўсё засталася. Ды дадалася і іншае: працуючы ў межах праграмы «Выратаванне», мы робім сваю справу адкрыта, галосна, перад усім грамадствам і сумесна з ёй. І гэта ўдалося дзякуючы ярыз газеце. Зараз у мяне нават больш дакладная карціна таго, што зараз грамадства перажывае, складлася падрабязная, насачная не чымсьці прыватным, а агульным болем. І другое — вастрай стаў ад-

чуваць, што чарнобыльская бяда з'яўляецца трагедыяй для ўсіх людзей краіны, а не толькі для тых, хто непасрэдна прычыніўся да вынікаў аварыі. Важны і наступны вопыт «Выратавання»: тыя механізмы, якія працавалі ў нас для чарнобыльцаў, здолны распаўсюджвацца ўвогуле на сацыяльна-гуманітарныя задачы, на стварэнне арганізацыйных формаў, якія дапамогуць выжыць не толькі ахвярам, але і ўвогуле людзям, якім цяжка ад сучаснага жыцця, якія з'яўляюцца ахвярамі сацыяльных катаклізмаў.

— Генадзь Уладзіміравіч, наколькі, між іншым, на ваш погляд, цесна пераплецены палітыка і дабрачыннасць?

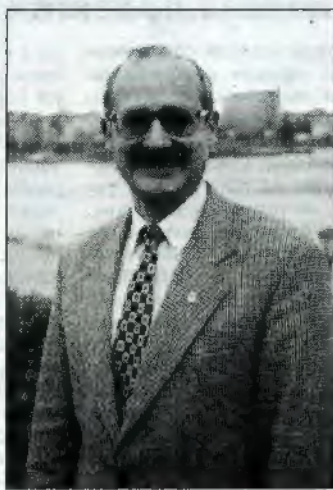
— Няхай на мяне ніхто не крыўдуе, бо гэткае прамалінейнасць, відаць, можа бумерангам ударыць і па мне. Зараз не столькі дабрачыннасць, гуманітарныя ініцыятывы з'яўляюцца апорай палітыкі, колькі палітыка скарыстоўвае дабрачыннасць, адкладваючы свае ўласныя абавязкі на потым. Ададаеце, маўляў, нам свае таласы, а пасля мы дапаможам. Вось толькі даўгі так і застаюцца. Да таго ж спрацоўвае ранейшы менталітэт савецкага чалавека: дабрачыннасць з'яўляецца нечым «прыняжальным», што трэба перажыць, як трэба перажыць усё сацыяльныя хваробы. Але ж дабрачыннасць у самых квітнечных краінах разгорнута ў тысячы разоў болей, чым у нас у Беларусі...

— Так ужо і ў тысячы разоў?

— Толькі ў ЗША зарэгістравана каля ста тысяч дабрачынных арганізацый. А ў нас?...

Часам абурваюцца: восемдзесят дабрачынных фондаў, ды навошта нам гэтулькі трэба! Параўнаеце: у Германіі — шэсць-сем тысяч... І гэта не ўсё грамадскія арганізацыі, а толькі тыя, якія ў сваім статусе завалялі пра галоўную мэту — аказанне матэрыяльнай дапамогі. Здавалася б, навошта гэтулькі? Яны ж там цудоўна жывуць, усім забяспечаны. Дык вось, дабрачыннасць у цывілізаваным грамадстве — люстэрка душы грамадства, яго маральныя вышыні. Калі ў ЗША ствараецца дабрачыннае таварыства і дапамагае, напрыклад, некалькім літаральна бяздомным людзям, якія жывуць недзе на ўскраіне горада, — такое таварыства не толькі робіць важную сацыяльную справу, але яшчэ і будзіць грамадства, не дае яму магчымасці спакойна заснуць у сваёй сытасці. І людзі тут выходзяць. І не праз заклікі з амбону, а праз канкрэтную справу.

Палітыка сёння ў сваім стаўленні да самой з'явы дабрачыннасці не-

адэкватная сутнасці гэтай дабрачыннасці. Усім нам — грамадству, дзяржаве — патрэбна мяняць псіхалогію.

Калі мы асэнсуем, што такое ёсць сацыяльная дабрачыннасць, толькі тады яна і пачне выконваць свае сапраўдныя функцыі.

— Так атрымалася, што ў сённяшняй нашай размове мы не можам выйсці за межы палітыкі... Іначай, відаць, пакуль што і нельга. Але ж трэба заўважыць, што і вы імкнесьце ўдзельнічаць у палітыцы, хіба не так? Ці не адчуваеце вы на сабе, што, пачаўшы больш актыўна займацца палітыкай, нешта не дадаеце свайго галоўнага справе — дабрачыннасці?

— Безумоўна, у канкрэтна-практычным вымярэнні — губляюць велічыні, вельмі шмат. Але за мною, калі гаварыць непасрэдна пра Беларускі дабрачынны фонд «Дзецім Чарнобыля», стаяць сотні, нават тысячы людзей. Але ж чаму я імкнуся вярнуцца ў парламент? Грамадства паціху, спаквалі супакойваецца ад Чарнобыля. Трэба зноў будзіраваць усё праблемы, трэба зноў акіроўваць да чарнобыльскіх спраў максімальную ўвагу.

У парламенце на сённяшні дзень літаральна на пальцах можна пералічыць тых людзей, якія глыбіна разумеюць месца Чарнобыля ў грамадскім, сацыяльным жыцці. І тут я не баюся, што мяне абавяваюць у няспіласці. Абынававаць у чым заўгодна, але я буду дамагацца максімальнай рэалізацыі сваіх праектаў, сваіх ідэй. Вы ж зірніце, што адбылося. Дзяржава, лічы што, гатовая стымуляваць вяртанне людзей у чарнобыльскую зону. Чуюцца заявы, што няма ніякай небяспекі, Чарнобыль застаецца ў мінулым. Скарачаюцца дзяржаўныя асігнаванні на чарнобыльскія праграмы. І дзе, як не ў парламенце, з усім гэтым змагацца?

І яшчэ: у парламенце павінны быць не толькі прыхільнікі двух эканамічных падыходаў: рыначнага, капіталістычнага, і сацыялістычнага. Там павінны быць людзі, здольныя мову эканомікі звязаць з сацыяльнымі паводзінамі людзей. І звязаць не ў плане механічным, а ў сэнсе зменш, рэформаў у свядомасці людзей. Грамадская ініцыятыва, грамадская актыўнасць народа —

вось што можа нароўні з эканамічнымі зменамі ўплываць на заўтрашні наш дабрабыт.

— Генадзь Уладзіміравіч, думаю, што чытачы цікава было б ведаць і пра канкрэтыку ў рабоце БДФ «Дзецім Чарнобыля», у штодзённых вашых клопатах...

— Я не хацеў бы звяртацца да статыстыкі дзейнасці фонду — аб гэтым было ўжо дастаткова сказана. Прывяду толькі ў якасці прыкладу мінскі мікрааён «Малінаўка». У ім як быццам зрэз дзяржавы. Глядзіце, у нас чарнобыльцаў недзе каля двух мільёнаў. Астатняе насельніцтва як быццам ніякага дачынення да бяды не мае. Таму і стварыўся сацыяльны прэцэдэнт унутры народа. Вось і ў Малінаўцы. Адны займалі сваё права на пазачарговае забеспячэнне жылём. Другія сцвярджалі, што, прастаяўшы дваццаць гадоў у чарзе, маюць на гэта большае права. Адны даказвалі, што іх дзеці, як непасрэдным ахвярам, патрэбны тыя адбыё іншыя медыкаменты. Другія скардзіліся, што і яны таксама хочучы для сваіх дзяцей і вітаміны, і лепшае харчаванне. І абодва бакі маюць рацыю, маюць падставы спадзявацца на падтрымку. Толькі чаму ж гэтыя папрокі скіраваны да чарнобыльцаў? Сёння мы павінны пераступіць праз процістаянне, разарванасць. Таму і працуем у большай ступені ў Малінаўцы, дзе трэцюю частку насельніцтва складаюць перасяленцы. Стварылі грамадзянскі камітэт сацыяльнай абароны і дапамогі, які аб'яднаў усе ўстановы, адрозныя, абавязаныя працаваць для ўсіх людзей, а не толькі для чарнобыльцаў. І вось першыя прыклады — рытуецца стварэнне адзінага цэнтру для моладзі і падлеткаў. Мы хочам задзейнічаць дзяцей, пераагнуць іх з вуліцы ў гурткі, у аўташколы, у спартыўныя секцыі, які гэта было некалі раней. Ужо зараз ва ўсіх школах стварылі філіялы грамадзянскага камітэта — глядзім, якія дзеці патрабуюць больш пільнай увагі, дапамогі. Шукам тых дзяцей, якім дзяржава па нейкіх прычынах не можа даць бясплатнае харчаванне, а становіцца матэрыяльна ў сям'і, тым не менш, складанае. Будзем браць на сябе абавязкі, дапаможам. Мяркуем стварыць кухню для людзей пажылога ўзросту. У планах — і стварэнне бясплатнай аптэкі для маладзёнаў. Ужо праводзім ва ўсіх школах творчы конкурс для дзяцей «Наш дом — Малінаўка». Дзеці малювалі, ляпілі, нешта выраблялі, пісалі сачыненні. Як заахвочванне ўсё ўдзельнікі атрымліваюць оціпныя прызы. Калі б мы бачылі, як сотні хлопчыкаў і дзяўчынак з захапленнем узяліся за творчую справу. Вось так і павінен, намагаючы ўсяго грамадства і ўсіх нас, ствараць наш агульны, прыгожы і добры дом пад назвай «Беларусь».

Гутарыў

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

«Звязда» і БДФ «Дзецім Чарнобыля» працягваюць акцыю «Выратаванне». Пішыце нам. Усе вашы лісты, просьбы ўважліва разглядаюцца ў фондзе. Сачыце за старонкамі «Звязды» — мы будзем падрабязна інфармаваць пра ход акцыі.

ПА ВАШАЙ ПРОСЬБЕ

ПРАВИЛЫ ДАРОЖНАГА РУХУ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ.

АСНОЎНЫЯ ЗМЯНЕННІ І ДАПАЎНЕННІ

(Працяг. Пачатак у №266.)

«АБГОН» — апырэджанне аднаго ці некалькіх рухомах транспартных сродкаў, звязанае з выездам на паласу (бок праезнай часткі) сустрэчнага руху (выключана «з далейшым вяртаннем на раней займаемую паласу»). «АБМЕЖАВАННЯ АГЛІДНАСЦЬ» (уведзены) — бачнасць дарогі ў напрамку руху, абмежаваная геаметрычнымі параметрамі дарогі, прыдарожнымі інжынернымі збудаваннямі, насаджэннямі і аб'ектамі, а таксама транспартнымі сродкамі.

«НЕБЯСПЕКА ДЛЯ РУХУ» (уведзены) — змяненне дарожнай абстаноўкі ці тэхнічнага стану транспартнага сродку, якое пагражае бяспецы дарожнага руху і вымушае падзіцеля зменшыць скорасць ці спыніцца.

«АПЯРЭДЖВАННЕ» (уведзены) — рух транспартнага сродку са скорасцю, якая пера-

вышае скорасць спадарожнага транспартнага сродку (транспартных сродкаў), якія рухаюцца па суседняй паласе.

«АРГАНІЗАВАННЯ ПЕШАХОДНАЯ КАЛО-НА» (уведзены) — група людзей, што перамяшчаецца па пэўнаму маршруту і мае кіраўніка, апераду і ззаду якой ёсць суправаджальнікі з флажкамі чырвонага колеру ў светлы час сутак і з ліхтарамі белага колеру — напярэдзе і чырвонага — ззаду ў цёмны час сутак і ва ўмовах недастатковай бачнасці.

«АРГАНІЗАВАННЯ ТРАНСПАРТНАЯ КАЛО-НА» (уведзены) — група з двух ці больш механічных транспартных сродкаў, якія ідуць непасрэдна адзін за адным па адной і той жа паласе руху з пастаянна ўключаным бліжнім святлом фар у суправаджэнні галоўнага транспартнага сродку з уключаным прабліскавым маяч-ком сіняга колеру ці маячкамі сіняга і чырвона-

га колераў і ўключаным спецыяльным гукавым сігналам.

«ПРЫПЫНАК» — (без змяненняў).

«Перакрыжаванне» — месца перасячэння, прымыкання ці разгалінавання дарог на адным узроўні, абмежаванае ўзруннымі лініямі, якія звязваюць адпаведна процілеглыя, найбольш удалены ад цэнтру перакрываўвання пачаткі закругленняў праезных частак. Не лічацца перакрываўваннямі выезды з мяжовых тэрыторый.

«ПЕШАХОД» — (без змяненняў).

«ПЕШАХОДНЫ ПЕРАХОД» — участак праезнай часткі, абазначаны знакамі 5.16.1, 5.16.2 і (або) разметкай 1.14.1 — 1.14.3 прызначаны для руху пешаходаў праз дарогу. Пры адсутнасці разметкі шырыня пешаходнага пераходу вызначаецца адлегласцю паміж знакамі 5.16.1 і 5.16.2.

(Працяг будзе)

Post Factum

Гэты дзень у гісторыі

19 лістапада 1711 года нарадзіўся Міхаіл Ламаносаў, першы расійскі вучоны-натураліст сусветнага значэння, паэт, які залажыў асновы сучаснай рускай літаратурнай мовы, мастак, гісторык.

19 лістапада 1770 года нарадзіўся Іван Фёдаравіч Крузенштерн, расійскі мароплаўнік, адмірал, заснавальнік Рускага географічнага таварыства, начальнік першай рускай кругасветнай экспедыцыі (1803—1806) на караблях «Надзея» і «Нява». Аўтар «Атласа Паўднёвага мора».

19 лістапада 1833 года нарадзіўся Вільгельм Дільтэй, нямецкі гісторык культуры і філосаф-ідэаліст, вядучы прадстаўнік так званай філасофіі жыцця. Аўтар шматлікіх прац па нямецкай філасофіі, літаратуры, музыцы.

У гэты дзень у 1843 годзе нарадзіўся Рыхард Авенарыус, швейцарскі філосаф-ідэаліст, адзін з заснавальнікаў эмпірыякрытыцызму. Вылучыў тэорыю «прышчыповай каардынацыі», згодна з якой «без суб'екта няма аб'екта».

У гэты дзень у 1875 годзе нарадзіўся Міхаіл Калінін, савецкі дзяржаўны і партыйны дзеяч, Герой Сацыялістычнай Працы. Удзельнік рэвалюцыі 1905—1907 гадоў, а таксама Лютаўскай і Кастрычніскай рэвалюцыі 1917 года, старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР.

19 лістапада 1888 года нарадзіўся Хасэ Рауль Калябланка, славуці кубінскі шахматыст і дыпламат. Чэмпіён свету, пераможца шматлікіх міжнародных турніраў.

19 лістапада 1900 года нарадзілася Анна Зетерс, нямецкая пісьменніца, аўтар раманаў «Сёмы крыж», «Мёртвыя застануцца маладымі», «Давер».

У гэты дзень у 1917 годзе нарадзіўся Індзіра Гандзі, вядомы палітычны і дзяржаўны дзеяч Індыі, прэм'ер-міністр, забіта экстрэмістамі ў 1984 годзе.

Сёння адзначаецца Нацыянальны дзень кляпаста Малака.

Сёння ж адзначаецца Дзень ракетных войскаў і артылерыі.

Неверагоднае, загадкавае

Маланка дастала жыхарку Аклахома-сіці Мэры Клармер у ванне. Калі пачуўся страшэнны удар грому, жанчына, спалохаўшыся, істэтычна схавалася за ручку душы.

«І тут жа, — успамінае місіс Клармер, — мяне ўсю працягу пранізвалі боль. На маіх руках і нагах ўскочылі пухіры ад апёкаў. Але гэта была выратавальная маланка, яна вылечыла мяне». Справа ў тым, што 42-гадовая Мэры Клармер, маці траіх дзяцей, болела як дваццаць гадоў пакутавала ад мультыплекснага склерозу. Апошнія два гады жанчына ўжо не магла хадзіць нават з дапамогай мылі. А праз некалькі дзён пасля гісторыі з маланкай, калі Мэры адна сядзела ў пакоі, у яе моцна разбалелася галава. Не ўсёнадымаючы, што робіць, місіс Клармер ўскочыла на ногі і падыхіла да хатняй аптэчкі. Ногі дрыжалі, але спраўна неслі гаспадыню. «Я зноў магу хадзіць!» — закрычала яна. Яе родная, якія збегліся на крыкі, былі нямала здзіўлены і абрадаваны. У той жа дзень урач, які лячыў Мэры Клармер, абследаваў яе і канстатаваў, што ўсе прыкметы склерозу яго пацыенткі зніклі.

Дзесяці на белым свеце

Цэнтр медыцынскіх даследаванняў Сан-Францыска заснаваў спецыяльны фонд для фінансавання будаўніцтва шматкватэрнага жыллага дома для... шымпанзе, на якіх праводзіліся даследы пры вывучэнні праблем СНІДу. У кожнай кватэры гэтага дома прадугледжаны каларовы тэлевізар і спецыяльны спартыўны комплекс з трэнажорамі.

Нам бы іх праблемы...

А яшчэ быў выпадак

Гэта было ў часы Пятра I. Нейкі салдат стаў на пасту на беразе Нявы. Дзень быў спякотны, стражнік даймаў сонца, і салдат вырашыў пакунацца. Толькі распунаўся і даў нурча, як тут сам цар аб'явіўся. Спалоханы салдат куляй выскачыў з вады, схавіў ружжо і, стаячы на камандзе «смірна» ў чым маці нарадзіла, абрапартаваў.

— Ваша Вялікасць, на пасту ўсё ў парадку!

Пётр паргавіў палым і сказаў:

— Быць бы табе сёння моцна бітаму. Аднак дарую за тое, што найперш шпаню вінтоўку схавіў!

Мудрасць якоў

■ Язык чалавека — дастаткова сіла, каб перадаць ідэі, што ўнікаюць у чалавечым розуме. Але ў галіне сапраўдных і глыбокіх пачуццяў ён толькі слабы перакладчык.

■ Нашы ворагі могуць для нас быць больш карыснымі, чым сябры, бо сябры часта даруюць нам нашы слабасці, тады як ворагі звычайна адзначаюць іх і прыстаюць да іх нашай увагі. Не грэбуй меркаваннямі праціўнікаў!

■ Дрэннае кола заўсёды гучней рыпціць. Пусты колас вышэй стаіць. Такія ж уласцівасці і гонару.

■ Ёсць толькі два гатункі людзей: адны — праведныя, але лічачы сябе грэшнымі, іншыя — грэшныя, але лічачы сябе праведнымі.

Анекдот

— Роберт, чаму ты носіш чаравікі на два памеры менш, чым трэба?

— Разумееш, Там, жонка ў мяне непрыгожая, да таго ж нікчэмная гаспадыня. Сын вучыцца не хоча, і я сумняваюся, ці скончыць ён наогул школу. Цешыцца з намі жыве і пастаянна бурчыць. Азіная робасць у жывіці, — калі я вяртаюся дамоў і знімаю чаравікі.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь, Кабінет Міністраў Рэспублікі Беларусь, калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

Галоўны рэдактар У. НАРКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: У. АНДРЭЕВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара), І. БАРАНОЎСКІ, У. ГОЙТАН, В. ЖДАНКО, Л. ЛАХМАНЕНКА, М. МІХАЕВІЧ (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. МЯСНІКОЎ, Л. РЫЖАНКОВА (намеснік галоўнага рэдактара), С. ШАЎЦОЎ.

Рэгістрацыйны нумар 1.

НАШ АДРАС: 220013, г.р. Мінск, вуліца Б. Хмяльніцкага, 10-а, рэдакцыя газеты «Звязда».

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмная — 68-29-19; наместніку галоўнага рэдактара — 32-44-12, 32-14-25, 32-35-05; аддзелаў: інфармацыя-аналітычнага — 32-38-02, 68-28-14, 68-29-68, эканамікі — 32-31-21, 68-29-68, палітыкі — 68-27-57, 68-28-64, культуры — 68-29-42, 68-28-27, пісьмаў — 68-27-47, маралі і права — 68-28-51, міжнацыянальных адносін — 68-27-40, 68-28-69, журналісцкіх расследаванняў — 68-28-38, 68-28-72, беларускай дыяспары — 68-28-27, знешнеэканамічнай дзейнасці — 68-29-44; аглядальніцкай па праблемах: навукі і адукацыі — 68-28-31, экологіі і лідэраў вынікаў Чарнобыля — 68-28-36; уласных карэспандэнтаў: у Брэсце — 33-640, Гродне — 33-25-29, Гомелі — 53-13-92, Баранавічах — 7-26-02, Паставах — 22-400; бухгалтэры — 32-22-03; даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-31-98. ФАКС: 32-04-52, 68-28-77.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не з'яўляюцца суадпавядальнымі з меркаванням рэдакцыі.

Адказнасць за змест рэкламы нясуць рэкламадаўцы.

Рэдакцыя пакілае за сабой права не ўступаць у пераліску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку». Мінск, праспект Ф. Скарыны, 79. Тэлефон 96665. Індэк 63850. Ж. № 7277.

Выдаецца 250 разоў на год.

Нумар падпісаны ў 20.15.

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12